

MENDELOVA UNIVERZITA V BRNĚ

Fakulta regionálního rozvoje a mezinárodních studií

Lokální identita jako základní determinant rozvoje území

Bakalářská práce

Vedoucí práce:
Mgr. Ing. Hana Vavrouchová, Ph.D.

Vypracovala:
Martina Vaníčková

Brno
2016

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Zpracovatelka: **Martina Vaníčková**
Studijní program: Regionální rozvoj
Obor: Socioekonomický a environmentální rozvoj regionu
Název tématu: **Lokální identita jako základní determinant rozvoje území**
Rozsah práce: cca 35 stran + přílohy

Zásady pro vypracování:

1. Struktura bakalářské práce je založena na bázi dvou hlavních oddílů teoretického a aplikačního charakteru. První oddíl je zaměřen na teoretické zakotvení základních východisek regionální a lokální identity, krajinného a lidského potenciálu venkovského prostoru a vymezení základních pojmů. Druhý oddíl je zaměřen na analýzu vybraného území (obce, mikroregionu) v širším územním kontextu z hlediska identity a rozvojového potenciálu. Druhý oddíl je zaměřen na analýzu vybraného území (obce, mikroregionu) v širším územním kontextu z hlediska identity a rozvojového potenciálu.
2. Cílem práce je vedle sumarizace teoretických poznatků a analýzy konkrétního území též konstrukce základních vývojových trendů území v kontextu České republiky a determinace úlohy lokální identity v rozvojové praxi.
3. Teoretická část bude věnována následujícím okruhům: a) lokální a regionální identita; b) přírodní a kulturní hodnoty území; c) Evropská úmluva o krajinně a krajinné plánování.
4. Aplikační část pak bude zaměřena na: a) přírodní, socioekonomickou, kulturní a historickou charakteristiku vybraného území (aplikace konceptu primární, sekundární a terciární struktury krajiny) – identifikace hodnot a limitů; b) návrh základního managementu hodnot a rozvoje potenciálu; c) dotazníkové šetření zaměřené na lokální identitu a její determinanty.
5. Dalšími součástmi práce bude kapitola Diskuse zaměřená na zhodnocení současného stavu a nástin vývojových tendencí a shrnutí (Závěr) dle stanovených cílů.

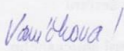
Seznam odborné literatury:

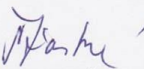
1. SCHERM, I. – WAACK, C. – GARSZTECKI, S. *Regionální identita a transnacionální prostory ve středovýchodní Evropě*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2012.
2. PALÁT, M. Analýza populačního vývoje ve vybraných regionech ČR. In *Sborník příspěvků z mezinárodní vědecké konference INPROFORUM 2007*. České Budějovice: JČU v Českých Budějovicích, 2007, s. 461–465. ISBN 978-80-7394-016-4.
3. POLÁKOVÁ, Z. – KLUFOVÁ, R. *Demografické metody a analýzy: demografie české a slovenské populace*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010. 308 s.
4. WOKOUN, R. – MATES, P. – KADERÁBKOVÁ, J. a kol. *Základy regionálních věd a veřejné správy*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011. 474 s. ISBN 978-80-7380-304-9.
5. PRUDKÝ, L. *Prostor a společnost: sborník profesoru Jiřímu Musilovi k osmdesátinám*. 1. vyd. Praha: Matfyzpress, 2009. 138 s. ISBN 978-80-7378-086-9.
6. TROJAN, J. – BARTOVÁ, K. Regionální identita v globalizované společnosti – příklad Opavska. In *Aktuální sociální a ekonomické otázky evropské společnosti*. 1. vyd. Brno: Vysoká škola Karla Engliše, 2013, s. 80–86. ISBN 978-80-86710-71-6.
7. WOKOUN, R. *Regionální rozvoj: (u)chodiska regionálního rozvoje, regionální politika, teorie, strategie a programování*. Praha: Linde, 2008. 475 s.

Datum zadání bakalářské práce: březen 2015

Termín odevzdání bakalářské práce: květen 2016

L. S.

Martina Vaníčková
Autorka práce

doc. Ing. Dr. Milada Štátná
Vedoucí ústavu

Mgr. Ing. Hana Vavrouchová, Ph.D.
Vedoucí práce

prof. Dr. Ing. Libor Grega
Děkan FRRMS MENDELU

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem práci „Lokální identita jako základní determinant rozvoje území“ vypracovala samostatně a veškeré použité prameny a informace uvádím v seznamu použité literatury. Souhlasím, aby moje práce byla zveřejněna v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách ve znění pozdějších předpisů a v souladu s platnou Směrnicí o zveřejňování vysokoškolských závěrečných prací.

Jsem si vědoma, že se na moji práci vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., autorský zákon, a že Mendelova univerzita v Brně má právo na uzavření licenční smlouvy a užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona.

Dále se zavazuji, že před sepsáním licenční smlouvy o využití díla jinou osobou (subjektem) si vyžádám písemné stanovisko univerzity, že předmětná licenční smlouva není v rozporu s oprávněnými zájmy univerzity, a zavazuji se uhradit případný příspěvek na úhradu nákladů spojených se vznikem díla, a to až do jejich skutečné výše.

V Brně dne: 20. 05. 2016

.....

podpis

Poděkování

Touto cestou bych chtěla poděkovat vedoucí mé bakalářské práce Mgr. Ing. Haně Vavrouchové, Ph.D. za odborné vedení, cenné rady a ochotu při vytváření práce. Dále bych chtěla poděkovat své rodině a příteli za podporu po celou dobu studia. Dík patří také respondentům, kteří mi ochotně poskytli potřebné informace.

Abstrakt

Vaníčková, M. *Lokální identita jako základní determinant rozvoje území*. Bakalářská práce. Brno, 2016.

Tato bakalářská práce se v literární rešerši zabývá pojmy regionální a lokální identita, dále jsou definovány pojmy krajina, krajinné plánování a hodnoty krajiny. Aplikační část obsahuje analýzu vybrané obce Čikov podle konceptu primární, sekundární a terciární struktury krajiny. Součástí aplikační části jsou vyhodnocené polostandardizované rozhovory s rodáky obce, které se týkají hlavních změn v krajině, hodnot krajiny a lokální identity. Z rozhovorů a analýzy jsou identifikovány hodnoty krajiny, determinována úloha lokální identity v rozvojové praxi a nastíněny vývojové tendence území.

Klíčová slova

Lokální identita, obec Čikov, krajina, hodnoty území

Abstract

Vaníčková, M. *The local identity as a basic determinant of area development*. Bachelor thesis. Brno, 2016.

The bachelor thesis in the literature search describes these concepts: regional and local identity, landscape, landscape planning and landscape values and limits. The application part contains an analysis of selected locality Čikov according to the concept of primary, secondary and tertiary structure of the landscape. Component of application part are evaluated interviews with natives of locality Čikov. These interviews are connected with major changes in the landscape, landscape values and local identity. From interviews and analysis of the locality are identified landscape values, determined the role of local identity in the development of area. In the end there are constructed development trends of locality.

Key words

Local identity, village Čikov, landscape, values of locality

OBSAH

1	ÚVOD	10
2	CÍL PRÁCE	11
3	METODIKA PRÁCE.....	12
4	LITERÁRNÍ REŠERŠE	14
4.1	Základní pojmy	14
4.2	Regionální a lokální identita	15
4.2.1	Region	15
4.2.2	Místo.....	16
4.2.3	Identita.....	16
4.2.4	Regionální identita	17
4.2.5	Územní identita podle Vencálka	18
4.2.6	Lokální (místní) identita.....	20
4.3	Krajina a krajinné plánování	21
4.3.1	Krajina	21
4.3.2	Evropská úmluva o krajině.....	23
4.3.3	Krajinné plánování	24
4.4	Hodnoty krajiny	24
5	APLIKAČNÍ ČÁST.....	27
5.1	Primární struktura krajiny	27
5.1.1	Geomorfologie.....	27

5.1.2	Biogeografie	27
5.1.3	Geologická skladba	28
5.1.4	Pedologické podmínky	28
5.1.5	Hydrologické podmínky	29
5.1.6	Klimatická charakteristika.....	31
5.1.7	Vegetace	31
5.1.8	Reliéf	33
5.2	Sekundární struktura krajiny	33
5.2.1	Historie	33
5.2.2	Vývoj osídlení a využití území.....	34
5.2.3	Demografické údaje za obec Čikov.....	36
5.2.4	Občanská vybavenost	40
5.2.5	Rekreace	40
5.2.6	Dopravní vybavenost.....	41
5.2.7	Technická vybavenost	41
5.2.8	Využití území – land - use.....	42
5.2.9	Horizontální struktura – krajinná mozaika	45
5.2.10	LAND COVER	45
5.3	Terciární struktura	46
5.3.1	Kulturní a spolkový život.....	46
5.3.2	Ochrana přírody a krajiny.....	46
5.3.3	Památky a kulturní objekty.....	49

5.3.4	Krajinný ráz	50
5.4	Dotazníkové šetření	51
5.4.1	Vyhodnocení rozhovorů s rodáky obce	51
5.4.2	Hodnoty krajiny	56
6	DISKUZE	60
7	ZÁVĚR	64
8	PŘEHLED POUŽITÝCH ZDROJŮ	66
8.1	Literární zdroje	66
8.2	Internetové zdroje	69
8.3	Legislativa a ostatní zdroje	70
9	SEZNAM OBRÁZKŮ	71
10	SEZNAM GRAFŮ	72
11	SEZNAM TABULEK	73
12	SEZNAM ZKRATEK	74
13	SEZNAM PŘÍLOH	75
	PŘÍLOHY	76

1 ÚVOD

Tématem bakalářské práce je lokální identita jako základní determinant rozvoje území. Práce je rozdělena na teoretickou a aplikační část. V teoretické části se zaměřuji na definici pojmů region, místo, regionální a lokální identita, dále na vymezení pojmů krajina, hodnoty krajiny a krajinné plánování. Aplikační část je zaměřena na přírodní, socioekonomickou, kulturní a historickou analýzu vybrané lokality – obce Čikov. Obec Čikov je čistě venkovského charakteru s krásnou okolní přírodou. Obec jsem si vybrala, protože zde často trávím čas a za poslední tři roky jsem si k ní vytvořila určitý vztah. O obci není k dispozici příliš informací, což bylo dalším důvodem mého výběru.

Vybraná obec je analyzována na základě konceptu primární, sekundární a terciární struktury krajiny. Primární struktura krajiny je vymezena na základě charakteristiky geomorfologie, biogeografie, geologické skladby, pedologických podmínek, hydrologických podmínek, klimatických podmínek, vegetace a reliéfu zkoumané obce. V sekundární struktuře krajiny se zaměřuji na historii obce, historii osídlení a využití území, dále na demografii obyvatelstva, občanskou, technickou i dopravní vybavenost obce, rekreaci, využití území (land-use) a land cover. V terciární struktuře popisují kulturní a spolkový život v obci, dále se zaměřuji na ochranu přírody a krajiny, kulturní objekty v zájmovém území a krajinný ráz. Obsahem aplikační části je také vyhodnocení provedených rozhovorů s rodáky obce. Z informací získaných analýzou území a dotazníkovým šetřením jsou vymezeny hodnoty území a identifikován rozvojový potenciál.

Rozhovory s rodáky obce a také osobní známost s dalšími obyvateli obce přispěly k determinaci úlohy lokální identity v rozvojové praxi. Součástí diskuze je také nástin vývojových tendencí vybraného území v kontextu České republiky.

2 CÍL PRÁCE

Hlavní cílem této bakalářské práce je analýza konkrétního území vybrané obce, získání doposud nezjištěných informací pomocí rozhovorů realizovaných s rodáky obce, determinace úlohy lokální identity v rozvojové praxi a též konstrukce základních vývojových trendů území v kontextu České republiky.

K naplnění tohoto cíle je potřeba splnění několika dílčích cílů. Mezi dílčí cíle patří:

- vymezení základních pojmů
- vytvoření literárního přehledu k dané problematice – sumarizace teoretických poznatků
- vytvoření relevantní informační databáze k řešenému území pomocí analýzy na základě konceptu primární, sekundární a terciární struktury
- realizace rozhovorů s rodáky obce
- identifikace hodnot a limitů území
- zhodnocení současného stavu
- nástin vývojových tendencí.

3 METODIKA PRÁCE

Bakalářská práce se skládá ze dvou hlavních oddílů – teoretické a aplikační části. V teoretické části je zpracována literární rešerše, která je zaměřena na vymezení základních pojmů a sumarizaci teoretických poznatků. Věnuje se třem okruhům: a) lokální a regionální identita, b) krajina a krajinné plánování, c) hodnoty krajiny. Ke zpracování literární rešerše byla použita především česká odborná literatura i zahraniční publikace a legislativní dokumenty jako například Evropská úmluva o krajině.

Aplikační část je zaměřena na analýzu vybrané obce Čikov z hlediska identity a rozvojového potenciálu. Zaměřuje se na přírodní, socioekonomickou, kulturní a historickou charakteristiku vybraného území, k čemuž využívá aplikaci konceptu primární, sekundární a terciární struktury krajiny. Tento koncept je dále popsán v literární rešerši.

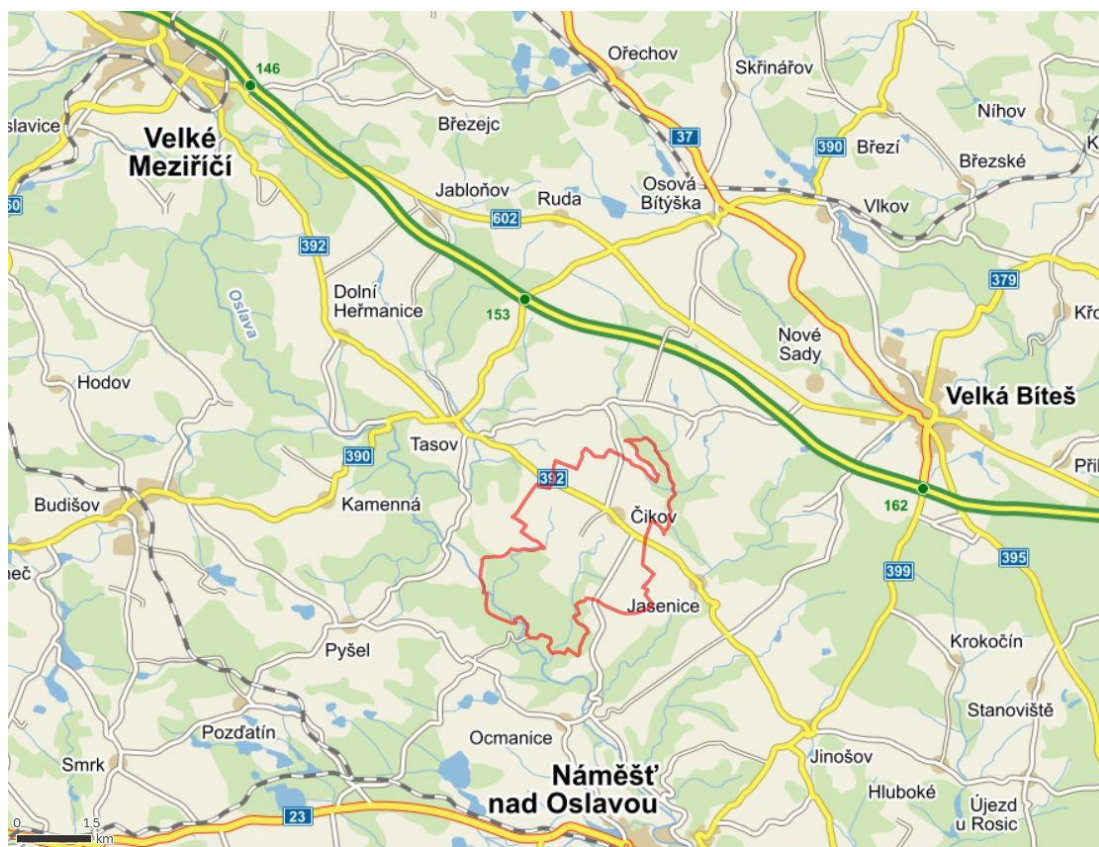
Ke zpracování aplikační části byla použita hlavně mapová aplikace Národního geoportálu INSPIRE a další mapové portály (mapy.nature.cz, mapy.cz, geologicke-mapy.cz). Dále byly využity statistické informace z Českého statistického úřadu, územní plán obce Čikov a Rozvojový strategický dokument obce Čikov z roku 2012. Územní plán obce byl zpracován v říjnu roku 2008 a reguluje rozvoj území obce.

Součástí aplikačního oddílu je také dotazníkové šetření zaměřené na hodnoty krajiny, lokální identitu a její determinanty. Zde byla využita výzkumná metoda polostandardizovaného rozhovoru. Disman (2000) uvádí, že u rozhovoru jsou vyžadované informace získávány přímým kontaktem s respondentem. U polostandardizovaného rozhovoru jsou některé jeho části plně strukturované a některé nestrukturované. Výhodou této metody je, že pokud respondent nepochopí nějakou otázku, je možné libovolně pokládat doplňující otázky.

V bakalářské práci byla nejvíce využita metoda analýzy – zkoumání složitějších skutečností rozkladem na jednodušší části a syntézy – opak analýzy, kdy se jednotlivé části spojují do složitějších celků.

Analyzovaná obec Čikov, tvořící jedno katastrální území, se nachází v severovýchodní části okresu Třebíč, v kraji Vysočina. Město Třebíč je vzdáleno 35 km. Obec patří do správního obvodu obce s rozšířenou působností Náměšť nad Oslavou. Čikov se nachází asi 10 km od obcí Náměšť nad Oslavou a Velká Bíteš a asi 15 km od Velkého Meziříčí, polohu obce mezi těmito městy lze vidět na obrázku č. 1.

Rozloha obce činí 9,68 km² a nadmořská výška je 471 m n. m. Čikov je součástí mikroregionu Náměšťsko a sousedí na severu s katastry obcí: Holubí Zhoř a Březka, na západě: Tasov a Vaneč, na jihu: Zahrádka a Naloučany a na východě: Jasenice.

Obr. 1: Lokalizace obce Čikov mezi městy Velká Bíteš, Velké Meziříčí a Náměšť nad Oslavou (zdroj: www.mapy.cz)

4 LITERÁRNÍ REŠERŠE

4.1 Základní pojmy

Obec – Zákon č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení) definuje obec jako základní územní samosprávné společenství občanů. Obec je tvořena územním celkem, který je vymezen hranicí území. Obec je veřejnoprávní korporací a hospodaří s vlastním majetkem. Obec se také stará o rozvoj svého území a zabezpečuje potřeby svých občanů.

Venkov – Venkov je charakterizován jako prostor s řídkým osídlením, v němž důležitou roli hraje zemědělství. Mezi znaky venkova patří například specifický typ zástavby, nízký počet obyvatel či jiný způsob života. (Majerová, 2005)

Rozvoj venkova a obnova venkova – Vavrouchová (2014) uvádí rozdíl mezi rozvojem venkova a obnovou venkova. Rozvoj venkova je spojený se strategickým plánováním a dotační politikou. Obnovu venkova lze charakterizovat jako rehabilitaci venkova na základě historické kontinuity či oživení tradic.

Regionální rozvoj - Podle Damborského (in Wokoun et al., 2008) můžeme regionální rozvoj prakticky definovat jako vyšší využívání a zvyšování potenciálu daného vymezeného území. To se potom projevuje v konkurenceschopnosti soukromého sektoru, zlepšováním životního prostředí nebo zvyšováním životní úrovně obyvatel. Potenciál regionu můžeme hodnotit například podle hrubého domácího produktu na obyvatele, míry nezaměstnanosti, průměrné mzdy či vzdělanosti. S praktickým vymezením regionálního rozvoje úzce souvisí akademické vymezení. V tomto případě bývá regionální rozvoj vymezen jako aplikace nauk (geografie, ekonomie, sociologie), která hledá zákonitosti a poznatky, které jsou potom využity pro regionální politiku.

4.2 Regionální a lokální identita

4.2.1 Region

Region lze charakterizovat jako určitou ohraničenou územní jednotku. Tato jednotka má svou jednotnost, uniformitu a organizační princip, čímž se liší od jiných územních jednotek. Existují tři fáze vývoje základních přístupů k chápání a definování regionu. První fáze bývá označována jako tradiční a projevovala se na konci 19. a v první polovině 20. století. V tomto přístupu býval region označován jako přirozená existující územní jednotka s jedinečností přírody a kultury. Druhý směr chápání regionu se rozvíjel od 50. let 20. století. Geografie se stala prostorovou vědou. Region již nebyl chápán jako přirozená existující územní jednotka, ale jako způsob, kterým se organizují geografické informace. Poslední směr pojetí regionu se rozvíjel od 80. let 20. století a souvisel s novou regionální geografii, kdy došlo k přechodu od výzkumu územní organizace společnosti ke zkoumání sociální organizace prostoru. Region je v tomto směru chápán jako sociální konstrukce, tedy vyjádření způsobu jakým společnost formuje prostor a jaký mu dává smysl. (Heřmanová et al., 2009)

Jak uvádí Heřmanová et al. (2009, s. 27): „Klíčovou součástí procesu formování regionu je iniciativa jednotlivců, image regionu (vnitřní i vnější), název regionu, vytvoření institucí a regionálních symbolů, vzdělávací systém, regionální literatura, média (zvláště denní tisk) apod. Územní identita tedy znamená nezaměnitelnost, jednotu a shodnost, harmonii v chování obyvatel území v konkrétním čase.“

Paasi (1986) vymezuje čtyři stadia procesu institucionalizace regionu – nabývání prostorového tvaru, vytváření symboliky regionu, rozvoj institucí, zakotvení regionu jako části regionálního systému a regionálního povědomí společnosti. Součástí procesu institucionalizace je také budování regionální identity.

4.2.2 Místo

Podle Chromého (2003) humanistická interpretace prostoru uvádí, že místo je jedinou dynamickou sférou, ve kterém se odehrává život člověka a jeho každodenní zkušenosti. Místo je chápáno jako individuální kategorie. Místa člověka se v každodenním životě mohou stát různé regiony a lokality. Rozdíl mezi regionem a místem není založen na velikosti plochy těchto dvou prostorových jednotek, ale na jejich každodenním vztahu k jednotlivci. Region nabývá kolektivního rozměru, který zastupuje institucionální zkušenosti a historii regionu, ne historii jednotlivce jako u místa. Rozdíl mezi regionem a místem lze nalézt mezi jednotlivci a institucionalizovanou sférou, která je prostředníkem mezi společností a jednotlivci. Místo člověka v prostoru zaniká jeho smrtí, region má delší trvání, je historickým procesem uvnitř společnosti.

4.2.3 Identita

Rak et al. (2008, s. 39) uvádí, že: „Lidská identita je kombinace biologických i psychických, vrozených i získaných individuálních a specifických vlastností a schopností vnímat sám sebe.“ Na identitu osoby lze pohlížet z několika hledisek - biologická identita (biologické charakteristiky), identita osoby z hlediska psychologie (totožnost vědomí), identita osoby z hlediska filozofie (ztotožnění myšlení a bytí) nebo identita sociální, kdy se osoba podle svých charakteristik, projevů i zvyků řadí k určité sociální skupině osob, jejíž členové mají stejné společenské, geografické, jazykové, kulturní a další vlastnosti. (Rak a kol., 2008)

Podle Raka (2001) lze identitu chápat jako výraz přirozené lidské potřeby příslušnosti k vyšším celkům. Z hlediska příslušnosti je podle něj možné vymezit identitu jako příslušnost k určitému území či politickému celku, příslušnost k určité etnické skupině, příslušnost k určité ideologii, příslušnost k určité sociální skupině nebo příslušnost stavovskou, profesní.

4.2.4 Regionální identita

O hledání regionálních identit lze uvažovat pouze v rámci územně vázaného společenství. Tuto komunitu lze vymezit jako komunitu, která zahrnuje skupinu lidí, která obývá geograficky vymezenou určitou oblast. Společné normy a hodnoty, tedy kultura sehrává důležitou roli. Komunita je chápána jako skupina lidí, kteří jsou svázáni každodenními trvalými sociálními interakcemi. (Mečiar, 2008)

Chromý (2003) uvádí, že identita je způsob, kterým člověk pocituje svoji existenci a definuje sám sebe ve vztahu k ostatním. Identita může mít několik podob. Při formování identity bývá zastoupen aspekt prostorový – geografický. Vztah lidí k určitému území je přirozenou součástí života. Jako základ pro formování regionální či územní identity vystupuje prostor se svým historickým vývojem a specifickými sociálními a ekonomickými podmínkami. Roli mohou hrát také přírodní podmínky a krajina. Regionální či územní identita mohou sehrát roli v regionálním rozvoji menších územních celků. Patočka a Heřmanová (2008, str. 122) charakterizují regionální či lokální identitu jako „vnitřní pocit příslušnosti k určitému územnímu společenství lidí i k samotnému území“. Jednotlivec má určitý vztah k přírodnímu, sociálnímu i politickému prostoru, ve kterém žije a zná ho.

Důležitou částí formování regionální identity je vytváření teritoriálních symbolů, kam patří např. znaky a vlajky. Symbolem je také samotné jméno. Teritoriální symboly slouží pro rozlišování mezi regionem, ke kterému člověk cítí, že tam patří a mezi ostatními regiony. Symboly daných regionů se většinou vážou ke geografickému prostředí kraje. (Chromý, 2003)

V problematice regionální identity je nutné rozlišovat mezi pojmy regionální identita jednotlivce, kolektivní regionální identita (regionální vědomí) a regionální identita ve smyslu identita regionu. Regionální identitu jednotlivce lze charakterizovat jako regionální povědomí jedince, vztah jedince k regionu a mentální reflexi regionu v mysli a paměti jedince. Jde o subjektivní pocity jedince a jeho vztah k sociálnímu prostředí regionu. Zdrojem takové identity je paměť, vnitřní prostředí a zkušenosti jednotlivce. Kolektivní regionální identita vzniká nalezením společných znaků

či symbolů mezi regionální identitou více jednotlivců. Těmi znaky či symboly může být například sdílení společných hodnot, společný kulturní odkaz nebo společné budoucí cíle. Jedním ze zdrojů kolektivní regionální identity je kolektivní paměť nebo sociální interakce v komunitě. (Heřmanová et al., 2009)

Paasi (1986, 2003) upozorňuje na to, že regionální identitu nelze chápat pouze jako regionální vědomí obyvatel. Můžeme ji také chápat jako obraz regionu, který si v myslích utvářejí jeho obyvatelé, ale i lidé žijící mimo něj - uživatelé daného regionu, turisté, návštěvníci a lidé, co daný region nikdy nenavštívili, ale přesto o něm mají nějakou představu. V tomto případě se jedná o regionální identitu ve smyslu identita regionu. Paasi (2001) také uvádí, že identita regionů může být věcná a ideální. Ideální identitu regionu označuje jako tu, která je nám nabízena v médiích a institucích a nemusí odpovídat skutečnosti. Věcnou identitu charakterizuje jako tu, která se projevuje v občanské aktivitě, kdy se obyvatelé aktivně zapojují do regionálního dění.

4.2.5 Územní identita podle Vencálka

V rámci územní identity hrají velkou roli racionální i iracionální složky území. Racionální složky podle Vencálka (1998) vnímáme svými smysly a jsou to přírodní a sociálně – ekonomické objekty. Autor sem například řadí přírodní prostředí kolem nás ovlivněné geologickým vývojem, geomorfologií, vodstvo, obyvatelstvo, urbanizaci, demografický vývoj, ale do této složky území zahrnuje i průmyslové objekty, budovy, školy, hotely apod. Iracionálním prostředím pak chápe samotné lidi a jejich vnitřní prostředí, tedy duševní život jednotlivce. Do těchto složek vnitřního prostředí jednotlivce řadí autor hlavně vědomí, chování, myšlení, touhy, přesvědčení, víru apod.

Vencálek (1998) uvádí, že identita obyvatel má časoprostorový rozměr. Územní identitu podle něj můžeme chápat jako jednotu, shodnost, nezaměnitelnost či harmonii v chování souboru obyvatel daného území v daném čase. Územní identitu lze brát také jako přijetí hodnot či ideálů od jiných a ztotožnění se s nimi. Jde o aktivní a uvědomělý vztah člověka k nějakému prostoru, k lidem, kteří v něm žijí a také k sobě samému. Identita je také projevem individuální odpovědnosti člověka a je vázána na konkrétní činy.

Principem identity obyvatel v prostoru je vnímání rozdílností, které vyplývají z míry územní ohraničitelnosti a vzájemné působnosti racionálních a iracionálních sil v tomto území. Člověk se identifikuje k určitému širšímu území - různým úrovním regionů a potom se identifikuje vzhledem k místu, kde žije (k danému sídlu, obci, čtvrti, ulici a domu). (Vencálek, 2003)

Jak také Vencálek (1998) uvádí, identita obsahuje tři potřebné prvky existence člověka v prostoru. Prvním je sociálně kulturní provázanost a kontinuita historického trvání, druhým prvkem je prezentace osobních zájmů a potřeb a poslední potřebný prvek je kulturní solidarita a spoluúčast s ostatními.

4.2.5.1 Tvorba územní identity

Podle Vencálka (1998) je identita obyvatel vytvářena z faktů lidské paměti. Základním zdrojem identity je způsobilost člověka ukládat, třídit a vybavovat si určité informace. Autor také upozorňuje na to, že paměť nemůžeme brát pouze jako fenomén umožňující shromažďování informací, ale paměť bychom měli brát také jako fenomén umožňující nám nejrozmanitější formy územní identity. Vliv na rozvoj paměti a tedy i na rozvoj identity obyvatel má vzdělávání. Čím těsnější jsou dané vědomosti lidí s jejich činnostmi a zájmy, se kterými se právě v průběhu daného času a v daném prostoru setkávají, tím identita obyvatel v území nabývá na významu. V souvislosti s lidskou pamětí je třeba také zmínit tzv. kolektivní paměť nebo historickou paměť. Tato paměť uchovává významné společenské události, zážitky a další jevy. Jako složeninu událostí, stálostí, rolí i symbolů, vytvářející společné přesvědčení a akceptování jiných můžeme brát i kolektivní identitu. Územní identitu obyvatel lze označit za sociálně – ekonomický jev, který podléhá změnám v závislosti na proměnách paměti. Paměť tedy ovlivňuje obsah i proměnlivost identity.

Územní identita obyvatel se váže na obydlenu a hospodářsky využívanou krajinu. Neoddělitelnou součástí této krajiny jsou sociálně – ekonomické a kulturní jevy, procesy a události. Územní identita spočívá na akceptaci prostoru a času při jakékoliv identitě (regionální, národní, lokální). (Vencálek, 2003)

4.2.5.2 Smysl a funkce územní identity

Smyslem identity obyvatel v prostoru a čase je posilování vědomí kontinuity vývoje. Významný je také pro územní rozvoj určitého území vztah mezi tradicí a inovací. Vencálek (2003) uvádí: „Smyslem identity v prostoru je kontinuální propojení protisměrného působení tradic a inovací, směřující k harmonii a generačnímu přenosu vědomí identity.“

V identitě jde také o jakési spolubytí mezi ostatními. Smyslem identity člověka s prostorem je hledání, navazování a pokračování své dějinné existence. Pokud se územní identita posiluje, dochází k prohlubování možností širší účasti lidí na veřejném životě a k praktickému naplňování vize občanské společnosti. Fungující územní identita také znamená vyšší sociálně – ekonomickou stabilitu územního celku. (Vencálek, 1998)

4.2.6 Lokální (místní) identita

Vencálek (1998) se ve své knize Protisměry územní identity také zmiňuje o tzv. lokální kultuře, která vyjadřuje kulturně historické zvláštnosti, které se váží k danému území. Každá tato lokální kultura se váže na lokální společenství, na menší počet obyvatel žijících na menších území (např. venkovská obec či menší město). Autor upozorňuje na to, že v případě identity lokální společnosti nezáleží na kultuře obecně, ale spíše na intimitě zažití této lokální kultury. Jako projevy územní identity uvádí Vencálek například festival moravského folkloru zvaný „Jízda králů“ v obci Vlčnov. Tento festival oslavuje dávného krále a vytváří neopakovatelnou atmosféru, kterou žijí obyvatelé obce, ale i návštěvníci z České republiky.

Také Patočka a Heřmanová (2008) uvádějí, že míru lokální identifikace a zakotvenosti v území určuje mimo jiné dodržování tradičních zvyků a oslav. Dodnes se v lokalitách Česka konají například masopustní zábavy, průvody, čištění studánek, pálení čarodějnic, stavění májky, poutě, vinobraní nebo vánoční tradiční zvyky.

Nezbytnou součástí lokální identity je i jistota a bezpečnost. K posilování vědomí lokální identity přispívají revitalizační programy, které obnovují funkční rozmanitost daného území. Kromě lokální kultury se společnost v určitém místě projevuje také zvláštnostmi životního stylu, osobitým způsobem života různých skupin obyvatel. (Vencálek, 1998).

Chromý (2003) uvádí tzv. Breakwellovy principy identity, které se týkají individuální a lokální identity. Tyto principy vyjadřují způsoby, jakými lidé využívají místa k vytvoření vlastní identity. Jako první uvádí princip odlišení nás samých od ostatních na základě místa, kde žijeme. K odlišení nás samých přispívá vědomí kontinuity vlastního života, který prožíváme dlouhou dobu na stejném místě, což je druhý princip. Třetím principem je princip sebeúcty, kdy máme pocit pýchy na místo, kde žijeme. Poslední princip sebeúčinnosti naznačuje, že místo může svými kvalitami život lidí usnadňovat.

Lokální identita obyvatel je závislá na sociokulturním potenciálu obce, který podmiňuje schopnost a možnost jejího rozvoje. Sociokulturní potenciál obce se proměňuje v závislosti na racionálních a iracionálních složkách daného území, také se projevuje jako souhrn specifických podmínek života obyvatel dané obce v určitém čase. (Vencálek, 1998)

4.3 Krajina a krajinné plánování

4.3.1 Krajina

V Evropské úmluvě o krajině (2000) je krajina charakterizována jako: „část území, tak jak je vnímána obyvatelstvem, jejíž charakter je výsledkem činnosti a vzájemného působení přírodních a/nebo lidských faktorů“.

Zonneveld (1979) definuje krajinu jako část prostoru na zemském povrchu. Tento prostor přitom zahrnuje systémy, které jsou tvořeny vzájemnou interakcí horniny, vody, vzduchu, rostlin, živočichů a člověka.

Hendrych (2005) charakterizuje krajinu jako prostor nebo místo, se kterým se člověk identifikuje. Krajina je podle něj přírodní prostor, který má svou identitu vyplývající z místních podmínek. Součástí krajiny jsou prvky, které ji přeměňují v krajinu kulturní. Mezi tyto prvky patří například sídla, domy, stavební díla nebo cesty a další prvky význačné z kulturně historického hlediska. Hendrych (2005, s. 189) také uvádí: „*Kulturní krajinou chápeme území dlouhodobě utvářené cílevědomou lidskou činností, za účelem kulturní a hospodářské kultivace prostředí, případně krajinný celek historicky související s kulturním vědomím národa či lidstva jako celku.*“

4.3.1.1 Primární, sekundární a terciární struktura krajiny

Miklós a Izakovičová (1997) uvádí, že krajina bývá pro potřeby krajinného plánování definována jako geosystém. Tento geosystém lze členit na primární, sekundární a terciární strukturu. Primární strukturu krajiny můžeme vymezit jako soubor prvků krajiny a jejich vztahy, které tvoří původní a trvalý základ pro ostatní struktury. Je to původní a člověkem neovlivněná struktura. Primární strukturu tvoří pevná fáze – geologický podklad, zvětraliny, půdotvorný substrát a půdy; tekutá fáze – vodstvo a plynná fáze – ovzduší. Rozhraní mezi těmito fázemi tvoří reliéf. Do primární struktury krajiny se také řadí přirozená vegetace, která se však na našem území prakticky nevyskytuje.

Sekundární struktura krajiny je tvořena hmotnými prvky krajiny, které vyplňují zemský povrch. Tyto prvky jsou člověkem ovlivněné i pozmeněné, ale i nově vytvořené. Jsou to bezprostřední hmotné prvky prostředí člověka a organismů. Prvky sekundární struktury krajiny můžeme charakterizovat z hlediska využití země (landuse), z hlediska jejich biotického obsahu, kam se řadí reálná vegetace a živočišstvo a z hlediska prostorové struktury. Terciární strukturu krajiny tvoří prvky socioekonomické sféry. Tyto prvky jsou nehmotné a vážou se na hmotné prvky prvotní a sekundární struktury krajiny a prostorově se mohou překrývat. Socioekonomické jevy v krajině mohou být různé funkční zóny – ochranná pásma, chráněné plochy, bezpečnostní zóny, hygienické zóny, chráněná území, administrativní hranice, rekreační areály, hlukové zóny, ale patří sem také různé územní plány a projekty na využití krajiny. (Miklós a Izakovičová, 1997)

Löw (1999) také rozděluje základní systémové vrstvy krajiny na primární, sekundární a terciární. Primární krajinný systém je v krajině všudypřítomný, je řízen přírodními zákonitostmi a vztahy a bez vlivů člověka. Sekundární krajinný systém je prostorově funkčním vyjádřením člověkem vytvořených systémů (výroba, průmysl, služby, bydlení). Tento systém se v krajině projevuje nejvýrazněji. Terciární krajinný systém popisuje jako prostorové funkční vyjádření lidských představ o vnímané realitě. Řídí se psychologickými a sociologickými zákonitostmi (vzhled krajiny, duševní život, rekreace). Löw (1999) také uvádí, že terciární krajinný systém tvoří často skrytou krajinnou strukturu, ale vždy reálně existuje.

4.3.2 Evropská úmluva o krajině

Krajina má pro nás velkou hodnotu, tudíž je nutné ji chránit, řídit i obnovovat. K tomuto účelu mimo jiné vznikla také Evropská úmluva o krajině. K jejímu vytvoření došlo díky Radě Evropy, která sídlí ve francouzském Štrasburku a sdružuje 47 zemí. Evropská úmluva o krajině byla podepsána 20. října 2000 ve Florencii. V České republice probíhal ratifikační proces od roku 2002 a úmluva vstoupila v platnost dne 1. října 2004. V legislativě se u nás Úmluva opírá o ustanovení zákona č. 114/1992 Sb. o ochraně přírody a krajiny. (Kučera et al., 2014)

Členské státy Rady Evropy podepsaly úmluvu v zájmu dosažení udržitelného rozvoje, založeného na vyvážených a harmonických vztazích mezi sociálními potřebami, hospodářskou činností a životním prostředím. Jak se v Evropské úmluvě o krajině (2000) uvádí: „*Cílem této úmluvy je podpořit ochranu, správu a plánování krajiny a organizovat evropskou spolupráci v této oblasti.*“

Státy, které Úmluvu podepsaly, se závazaly především k právnímu uznání krajiny jako základní složky krajiny, k zavádění a provádění krajinných politik, k zavedení postupů pro provádění krajinných politik a k začlenění krajiny do svých politik územního i urbánního plánování. Mimo to se státy zavázaly také k tomu, že budou podporovat zvyšování povědomí veřejnosti o hodnotě krajiny, podporovat vzdělání a výchovu v oblasti činností v krajině. V neposlední řadě hraje zásadní roli také vymezení, popis a hodnocení krajiny. (Evropská úmluva o krajině, 2000)

4.3.3 Krajinné plánování

Salašová (2015a) charakterizuje krajinné plánování jako přípravu, koordinaci a řízení lidské činnosti ve vymezeném prostoru krajiny. Cílem tohoto plánování je ochrana životního prostředí a také zabezpečení udržitelného rozvoje krajiny.

V Evropské úmluvě o krajině (2000) je krajinné plánování definováno jako: „činnosti s výhledem do budoucna, které mají za cíl zvýšení hodnoty, obnovu nebo vytvoření krajin“.

Mezi úkoly krajinného plánování patří zejména stanovení limitů a potenciálů krajiny z hlediska jejího využívání člověkem či řešení funkčního využívání krajiny v souladu s udržitelným rozvojem. Krajinné plánování není v České republice legislativně ustanoveno a je významně spojeno s územním plánováním. Krajinné plánování se tak v podstatě řídí zákonem č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu. Krajinné plány často slouží jako podklady pro územní plánování a mezi ně lze zařadit například krajinářské studie, krajinářské hodnocení území či strategie trvale udržitelného rozvoje krajiny. Přičemž krajinné plány se zaměřují především na možnosti využívání krajiny a potenciál daného krajinného prostoru a územní plány vymezují funkční uspořádání krajiny a regulují činnosti člověka v daném území. (Salašová, 2015a)

4.4 Hodnoty krajiny

Kulturní i historický vývoj v naší zemi zachoval mnoho stop a dochovaných krajinných struktur, které dodnes tvoří kulturní a historickou charakteristiku krajiny. Znaky kulturní a historické charakteristiky krajiny lze dělit do několika skupin. Mezi nejtypičtější znaky patří dochované prvky, objekty a jejich soubory. Jedná se především o kulturní či národní kulturní památky, památkové rezervace, památkové zóny a muzea v přírodě. Mimo to sem patří také objekty památkově nechráněné, objekty lidové architektury a architektonické stavby. Dochované architektonické prvky a struktury dokládají historický vývoj území a jsou odrazem místních přírodních, sociálních a kulturních podmínek. Dalším znakem kulturní a historické charakteristiky krajiny je struktura osídlení a dochovaná urbanistická struktura sídel. (Kupka, 2010)

Podle Kupky (2010) kulturní charakteristiku krajiny nevytvářejí jen objekty, jejich soubory a dochované urbanistické celky. Krajina také obsahuje mnoho dochovaných struktur. Mezi ně patří dochované cestní sítě (historické stezky), historické hospodářské úpravy (rybníky, hráze), dochované struktury zeleně (parky a zahrady, aleje, obory), významné artefakty technické činnosti člověka (studny, lomy, pískovny, mlýny), humna (stodoly, stáje, seníky, záhumenky), stopy hospodaření (struktura orné půdy, louky, vinice) a další.

Vedle hmotných hodnot krajiny existují také nehmotné, kam spadá duchovní hodnota krajiny, paměť krajiny a význam místa. Existenci nehmotné hodnoty krajiny implikují pojmy jako kulturní dědictví krajiny, její identita, náboženské, umělecké a kulturní asociace a historická osobnost místa. Existuje řada míst, která mají hlubší význam a podílejí se tak na vytváření identity a totožnosti krajiny. Patří sem například místa se vztahem k historickým osobnostem či událostem nebo pozůstatky uzavřených částí dějin. (Kupka, 2010)

Salašová (2015b) uvádí, že hodnoty v krajině lze identifikovat třemi způsoby – formálním převzetím, expertním posouzením či společenskou shodou. V prvním případě jsou to přírodně a kulturně historické hodnoty krajiny, které mají legislativně přiznaný status ochrany. Do této skupiny řadí autorka přírodní hodnoty - zvláště chráněná území, významné krajinné prvky, památné stromy, územní systém ekologické stability, lokality soustavy NATURA 2000; kulturně historické hodnoty - kulturní a národně historické památky, památkové rezervace, památkové zóny, archeologická naleziště; estetické hodnoty - hodnoty krajinného rázu a civilizační hodnoty - hodnoty dané přírodními zdroji.

Expertní posouzení identifikace hodnot v krajině je založené na používání měřitelných indikátorů či indexů. K hodnotám vymezeným expertním posouzením patří přírodní hodnoty – přírodě blízké biotopy, stanoviště ohrožených druhů, specifické geologické jevy, významné krajinné prvky, migrační cesty; kulturně historické hodnoty – historické krajinné struktury, technická díla, sakrální a rituální objekty, archeologicky významná území, ruiny hradů, umělecké objekty; estetické hodnoty – území zvýšené estetické hodnoty, vyhlídky a místa významných pohledů v krajině, místa se silným

duchovním významem nebo specifickou atmosférou; kulturní a civilizační hodnoty – novodobá umělecká díla, části krajiny významné z hospodářského hlediska. Identifikace hodnot krajiny společenskou shodou je založena na subjektivních hodnoceních. Každý člověk vnímá krajinu individuálně. Mezi metody využívané pro vymezení hodnot krajiny patří například metoda anketa, dotazník, workshopy či interaktivní mapy. (Salašová, 2015b)

5 APLIKAČNÍ ČÁST

5.1 Primární struktura krajiny

5.1.1 Geomorfologie

Česká republika se nachází na území dvou geomorfologických systémů (Hercynského a Alpsko - himalajského). Obec Čikov leží na území Hercynského geomorfologického systému. Dále spadá do geomorfologické provincie Česká vysočina, subprovincie Česko - moravská soustava a oblasti Českomoravská vrchovina. Čikov je součástí geomorfologického celku Křižanovská vrchovina, podcelku Bítešská vrchovina a okrsku Jinošovská pahorkatina. [1]

5.1.2 Biogeografie

Katastrální území Čikov leží v kontinentální biogeografické oblasti, hercynské biogeografické podprovincii. Z hlediska fyto geografie spadá zájmové území do fyto geografické oblasti zvané Mesophyticum a fyto geografického obvodu zvaného Mesophyticum Massivi bohemic. [2]

Čikov se nachází na území Velkomeziříčského biogeografického regionu. Tento bioregion zabírá moravskou stranu Českomoravské vrchoviny, téměř celou Křižanovskou vrchovinu. Velkomeziříčský region je charakteristický tím, že je tvořen pahorkatinou na zdviženém zarovnaném povrchu na rulách a syenitech. Východní okraj bioregionu, kde leží zájmová obec, je ovlivněn teplejšími a suššími částmi jihozápadní Moravy s přítomností východních a jižních migrantů a řadou mezních prvků. Potenciální vegetací jsou bikové i květnaté bučiny. V regionu převažuje orná půdy, lesy jsou převážně kulturní smrčiny a typické jsou drobné rybníční pánve. Pro Velkomeziříčský bioregion jsou také typické rozsáhlé zarovnané povrchy a jen nehluboká údolí. I přes značnou nadmořskou výšku byl bioregion snadno dostupný a vegetace tak byla přeměněna na celky polí a smrkových kultur. (Culek et al., 2013)

5.1.3 Geologická skladba

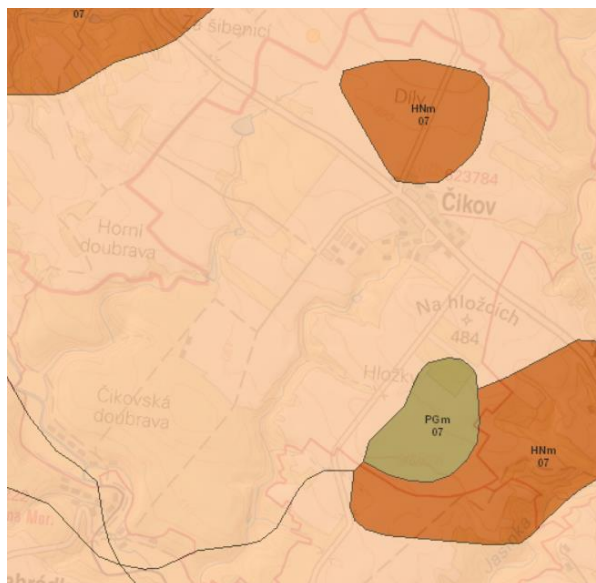
Katastrální území obce Čikov spadá do geologického eratému paleozoikum. Geologickým útvarem je karbon s výskytem hornin: granit, syenit křemenný, granodiorit, krystalický vápenec a minerálů: amfibol a biotit. Z hlediska geologických podmínek spadá katastrální území do Českého masivu – krystalinika a prevariského paleozoika, do oblasti moldanubické, do regionu magmatity v moldanubiku a jednotky durbachitová tělesa v moldanubiku. Čikov se také nachází na území takzvaného třebíčského plutonu, což je plutonické těleso trojúhelníkového deskovitého tvaru, které se nachází mezi Velkou Bíteší a Moravskými Budějovicemi. Třebíčský pluton představuje největší komplex durbachitů na světě. [3]

Podle Culka et al. (2013) jsou hlavním stavebním prvkem ve Velkomeziříčském bioregionu magmatické ruly až migmatity, místy s vložkami amfibolů a vápenců. V okolí Velké Bíteše vystupují kyselé ortoruly, fylity a vložky vápence.

5.1.4 Pedologické podmínky

Na katastrálním území obce Čikov je nejvíce zastoupen půdní typ kambizem acidní (cca 80 % území). Dále se zde v malém poměru vyskytují půdní typy hnědozem a pseudoglej. V půdě se vyskytují polygonální hlíny s eolickou příměsí a slabou příměsí štěrku. Půdy jsou ve vybraném území poměrně úrodné. Půdní typy zobrazuje obrázek č. 2, kde kambizem je znázorněna narůžovělou barvou, hnědozem hnědou barvou a pseudoglej tmavě zelenou barvou. [1]

Kambizemě se řadí mezi půdy střední až nižší kvality a jsou v České republice nejrozšířenějším typem. Tyto půdy se vyvinuly pod původními listnatými a smíšenými lesy a na všech horninách skalního podkladu jako jsou ruly, žuly, pískovce či břidlice. Pod humusovým horizontem je hnědě zbarvený kambický horizont. Na půdách tohoto typu se pěstují hlavně brambory a méně náročně obiloviny jako žito nebo oves. Kambizemě jsou také vhodné jako lesní stanoviště. (Vopravil et al., 2009)

Obr. 2: Mapa půdních typů v katastrálním území Čikov (zdroj: www.geoportal.gov.cz)

5.1.5 Hydrologické podmínky

Hlavním vodním tokem v zájmovém území je řeka Oslava (hlavní povodí č. 4-16-02 Oslava a Jihlava od Oslavy po Rokytnou), která protéká jihozápadní částí katastrálního území, lesním komplexem Čikovská doubrava. Tok je ve správě Povodí Moravy a je zařazen do vodohospodářských významných toků. Oslava je také biokoridorem v Územním systému ekologické stability. (Územní plán obce Čikov, 2008)

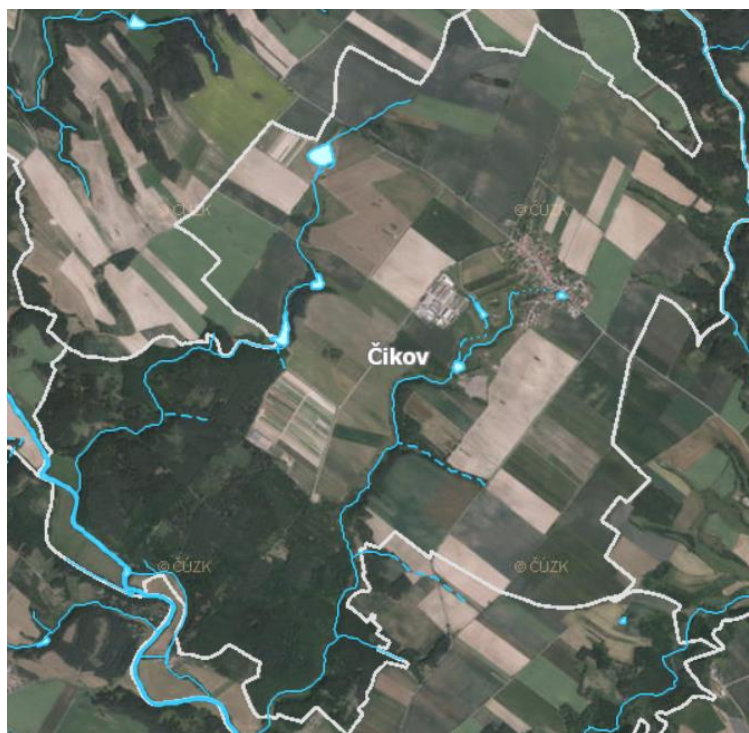
Zájmovým územím protéká několik potoků – Ratnovský potok, Bělínský potok, Jelenka, Habrový potok, Padělský potok a Cejlach. Ratnovský a Bělínský potok se vlévají do řeky Oslavy. Tyto drobné toky jsou ve správě Lesů ČR a částečně jsou regulovány a částečně přírodního charakteru. (Rozvojový strategický dokument obce Čikov, 2012)

Na katastrálním území obce Čikov se nachází také několik vodních nádrží. Tři vodní nádrže se rozkládají v západní části katastru na Ratnovském potoce, na začátku lesního komplexu Doubrava se nachází Horní ratnovský rybník a Spodní ratnovský rybník. Severněji téměř na hranici s katastrem Tasov se rozkládá rybník Fučík. Spodní ratnovský rybník se využívá především k zavlažování nedaleké lesní školky a

k rekreaci. Horní ratnovský rybník se dříve využíval k chovu ryb a dnes zastupuje především ekologickou funkci zadržování vody v krajině. Rybník Fučík je využíván výhradně k chovu ryb. Přímo v obci jsou dvě menší vodní nádrže, které jsou v majetku obecního úřadu Čikov - nádrž Na návsi poblíž obecního úřadu, která se využívá k chovu ryb a rekreaci a také zadržuje vodu přitékající z okolních polí a nádrž na konci obce. Na Bělínském potoce leží vodní nádrž zvaná Békovec, která slouží k zadržování vody v krajině. Ve středu katastru se rozkládá rybník Žlábky, který slouží k chovu ryb.

Již zmíněná řeka Oslava a potok Jelenka, které protékají zájmovým katastrem, jsou podle nařízení vlády č. 71/2003 Sb. zařazeny mezi povrchové vody, které jsou vhodné pro život a reprodukci původních druhů ryb a dalších vodních živočichů. Konkrétně do kategorie kaprových vod. [1]

Vodní toky a nádrže jsou zobrazeny na obrázku č. 3.

Obr. 3: Vodní toky a nádrže v katastrálním území Čikov (zdroj: www.geoportal.gov.cz)

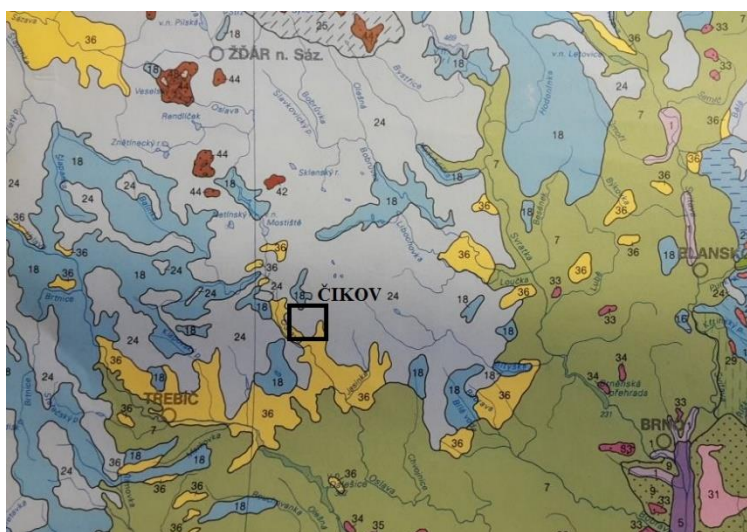
5.1.6 Klimatická charakteristika

Pozorovaná obec spadá do mírně teplé klimatické oblasti. Léto v této oblasti je charakterizováno jako průměrné s 20 – 40 letními dny, mírně teplé a s průměrnou teplotou 13 – 15 °C. Léta jsou většinou průměrně vlhká se srážkami 200 – 400 mm a se 100 – 140 dny se srážkami většími než 1 mm za den. Přejídná období jsou v této oblasti průměrně dlouhá se 140 – 160 mrazovými dny. Jara jsou chladná s průměrnou teplotou 5 – 7 °C a podzimy jsou mírně teplé s průměrnou teplotou 6 – 8 °C. Zima v této klimatické oblasti je většinou normálně dlouhá s 50 – 60 ledovými dny, mírně chladná s průměrnou teplotou -2 až -3 °C, s průměrnými srážkami 200 – 400 mm a průměrným trváním sněhové pokrývky 50 – 80 dnů. [1]

Podnebí je ve Velkomeziříčském bioregionu mírně teplé, ale bioregion leží ve srážkovém stínu Českomoravské vrchoviny, a proto je mírně suché. Jak uvádí Culek et al. (2013) ve Velké Bíteši (vzdálené 10 km od zájmového území) se průměrná roční teplota pohybuje okolo 7,2 °C a průměrné srážky za rok dosahují okolo 645 mm, obdobně je tomu tak i v Náměšti nad Oslavou (také vzdálené 10 km od Čikova), kde průměrná roční teplota dosahuje 7,6 °C a průměrně roční srážky dosahují 594 mm.

5.1.7 Vegetace

Podle Neuhäuslové-Novotné (1998) je potenciální přirozenou vegetací na katastrálním území obce Čikov biková bučina (č. 24 na obr. č. 4) a biková a/nebo jedlová doubrava (č. 36 na obr. č. 4)

Obr. 4: Mapa potenciální přirozené vegetace (zdroj: Neuhäuslová-Novotná, 1998)

Biková bučina se vyznačuje jen stromovým a bylinným patrem. Keřové patro vzniká jen zmlazením buku. Opadem bukového listí je potlačeno mechové patro. Stromové patro je tvořeno často pouze bukem či v nižších polohách také dubem zimním či lípou srdčitou. Biková bučina osidluje půdy kyselé kambizemě s mělkým humusovým horizontem. Dobře vyvinuté, dospělé porosty představují v přirozeném složení vysokokmenné bučiny. Hospodářsky nejvýznamnější složkou je buk. Přirozené lesní porosty bývají nahrazeny smrkovými či modřínovými monokulturami. Část ploch je využívána jako louky a pastviny. Kromě funkce v produkci dřeva mají tyto bučiny významnou roli ve vodním hospodářství a v ekologické stabilitě krajiny. Náhradními lesními společenstvy bývají smrkové monokultury. (Neuhäslová-Novotná, 1998)

V bikové doubravě dominuje dub zimní a vyznačuje se slabší příměsí až absencí méně či více náročných listnáčů jako je bříza, habr, buk, jeřáb, lípa. Na sušších stanovištích se vyskytuje i borovice. Nejdůležitější složkou slabě vyvinutého keřového patra jsou zmlazené dřeviny stromového patra. Mechové patro bývá druhově pestré. Bikové a jedlové doubravy se vyskytují na živinami chudých substrátech (ruly, žuly, svory), na kambizemích nebo luvizemích. Biková doubrava osidluje i půdy vysychavé, jedlová doubrava spíše vlhké substráty. Většina poloh těchto lesů je odlesněna a jsou využívány jako pole, pastviny či louky. Značná část lesů je přeměněna na jehličnaté kultury. Lesní porosty přirozeného složení chrání půdu před erozí či slouží jako rekreační lesy. Přispívají také ke zvýšení biodiverzity. Přirozené bikové doubravy patří mezi vzácné typy vegetace, ustupují vlivem lidské činnosti. Náhradními lesními společenstvy jsou smrkové, modřínové a borové monokultury, březové lesíky. Keřová náhradní společenstva jsou březové houštiny. (Neuhäslová-Novotná, 1998)

V současnosti se v lesích katastru obce Číkov především na severu katastru vyskytují hlavně monokultury smrků a borovic. Smrky a borovice se vyznačují rychlým tempem růstu, kvůli lesnímu hospodářství jsou zde tak výrazně zastoupeny. Na jihu katastru v Číkovské doubravě převládají duby, buky, smrky, borovice, ojediněle se zde vyskytují jedle, modříny a habry. V okolí řeky Oslavy se nacházejí převážně olše a topoly.

5.1.8 Reliéf

Podle Culka et al. (2003) je reliéf Velkomeziříčského bioregionu tvořen rozsáhlými zarovnanými povrchy. Tento bioregion je nejplošší v celé Českomoravské vrchovině.

Reliéf je přírodním faktorem a také jedním z nejvýznamnějších determinantů přirozeného stavu krajiny. Významně ovlivňuje způsob využívání dané krajiny. Z hlediska morfografického georeliéfu spadá zájmové území s nadmořskou výškou 471 m. n. m. do skupiny členitých pahorkatin. (Sklenička, 2003)

Dle reliéfu lze vymezovat rámcové krajinné typy. Převážná část zkoumaného území se řadí do skupiny krajiny členitých pahorkatin a vrchovina Hercynica, jižní část katastru podél řeky Oslavy spadá do skupiny krajiny zaříznutých údolí. [1]

Členité pahorkatiny se vyznačují výškovou členitostí 75 – 150 m. V okolí zaříznutých údolí má reliéf charakter ploché vrchoviny s členitostí 150 – 200 m. (Culek et al., 2013)

5.2 Sekundární struktura krajiny

5.2.1 Historie

První písemná zmínka o obci pochází z roku 1368, kde je obec Čikov zmíněna mezi 14 vesnicemi, které náležejí k panství Velkého Meziříčí. Od roku 1437 patřila obec k Náměšťskému panství a tasovské farnosti. Události třicetileté války se obce příliš nedotkly. Již v roce 1705 byla v obci založena škola. V roce 1874 pak byla v Čikově založena nová školní budova a v roce 1980 zde byla založena obecní knihovna. Obec se dříve řadila k nejzámožnějším obcím v okrese, což potvrzuje dodnes dochovaná zástavba na návsi. Název obce Čikov zněl původně Štikov, protože se ve zdejších rybnících chovaly štiky. (Zavadil, Tiray, 2007), [4]

5.2.2 Vývoj osídlení a využití území

Podle mapy prvního vojenského mapování z 18. století (viz Příloha č. 1) bylo osídlení soustředěno podél hlavní cesty, která spojovala obec se sousedními katastry. Sídlní jednotky k sobě přiléhaly a tvořily řadu podél cesty. Dnes jsou domy stále soustředěny kolem silnice, obec lze tedy označit za tzv. silniční vesnici. Domy byly dříve stavěny ve stylu větších selských sídel, typické byly široké stavby s velkými vraty, které vedly do dvora. Za každým domem byla zahrada a za ní začínalo pole neboli plůžina. Některé z těchto domů se v obci dochovaly dodnes. Zástavba byla situována ve středu severní části katastru a byla soustředěna na jednom místě. Obec se i dnes vyznačuje seskupeným koncentrickým osídlením, což je typické pro většinu vesnic. Z mapy prvního vojenského mapování také lze vyčíst, že půdorys zástavby byl dříve spíše řadový – usedlosti byly od sebe seřazeny v malých vzdálenostech a byly odděleny zahradami. Postupem času se s přibýváním usedlostí měnil řadový půdorys zástavby na soustředěný, jednotlivé domy byly postaveny těsně vedle sebe a tvoří souvislou domovní frontu, což také můžeme vidět na obrázku č. 5.

Porovnáním map prvního vojenského mapování (viz Příloha č. 1) a ortofotomapy ze současnosti (příloha č. 2) lze zjistit, že později se sídla začala stavět i mimo hlavní cestu a vznikly nové ulice hlavně směrem na jih. V 50. letech přibýly budovy jednotného zemědělského družstva (dále jen JZD) jihozápadně od domů v obci. Areál bývalého JZD je využíván dodnes a funguje v něm společnost NIVA – ČIKOV, s. r. o., která se zabývá zemědělskou výrobou a prodejem zemědělských komodit, další malé firmy a budovy v areálu jsou také využívány jako kancelářské prostory. Novostavby, které v obci byly postaveny v posledních letech, se vyznačují návratem k řadovému půdorysu – domy jsou spíše čtvercového nebo obdélníkového tvaru a většinou jsou od sebe odděleny zahradami. Současnou podobu zástavby v katastrálním území Čikov lze vidět na obrázku č. 5.

Obr. 5: Současná zástavba v katastrálním území Čikov (zdroj: www.mapy.cz)

Na mapě prvního vojenského mapování (příloha č. 1) jsou již zaznačeny tři potoky (Ratnovský, Bělínský a Jelenka) a řeka Oslava, které protékají katastrem obce. Podél potoků jsou vysázeny stromy. Většina území byla zemědělsky využívána, na severu a jihu katastru se rozkládaly lesy. Ve využití území se toho příliš nezměnilo, převážná část je dodnes zemědělsky využívána, což potvrzují data níže v kapitole 5.2.8. Postupem času přibývaly vodní nádrže (výše zmíněné rybníky). [5]

Jak uvádí Salašová et al. (2014), k výrazným změnám došlo na našem území za socialismu v roce 1948, kdy dochází k přechodu soukromého vlastnictví půdy na státní a družstevní vlastnictví, což znamenalo reorganizaci zemědělské výroby. Vyvlastněné hospodářské dvory byly nahrazovány areály JZD a státních statků. Areály byly budovány na okrajích zastavěných částí obcí, což potvrzuje i obec Čikov. Kromě vyvlastňování hospodářských dvorů dochází i k vyvlastňování dobytka a vyprazdňování soukromých hospodářství, dochází také ke scelování půdy, která má sloužit k velkovýrobě. Jsou rozorávány meze či polních cesty, což zásadně změnilo krajinu českých zemí a přispělo k devastaci našeho venkova a krajiny.

V 60. – 70. letech 20. století dochází ke scelování pozemků do stále větších bloků, projevují se první ekologické důsledky a dochází ke ztrátě rozptýlené vegetace. V 80. letech potom dochází k nadbytečné chemizaci výroby a dochází ke stále větším ekologickým kolapsům. Dochází také ke zvýšení eroze půdy, kontaminaci podzemních vod, změnám vodních režimů. Důsledkem scelování pozemků bylo snižování biodiverzity, která je základem fungování krajiny. Změnil se také vztah člověka k půdě, z vlastníků se staly nájemníci. Půda se pro člověka stává výrobním prostředkem. Situace se zlepšila se změnou politické situace v roce 1989, kdy cílem byla obnova soukromého zemědělského sektoru a revitalizace zemědělské krajiny. (Salašová et al., 2014)

Změny v uspořádání pozemků lze vidět v aktuální ortofotomapě (viz Příloha č. 2) a na přiložené ortofotomapě z 50. let (viz Příloha č. 3).

5.2.3 Demografické údaje za obec Čikov

5.2.3.1 Vývoj počtu obyvatel

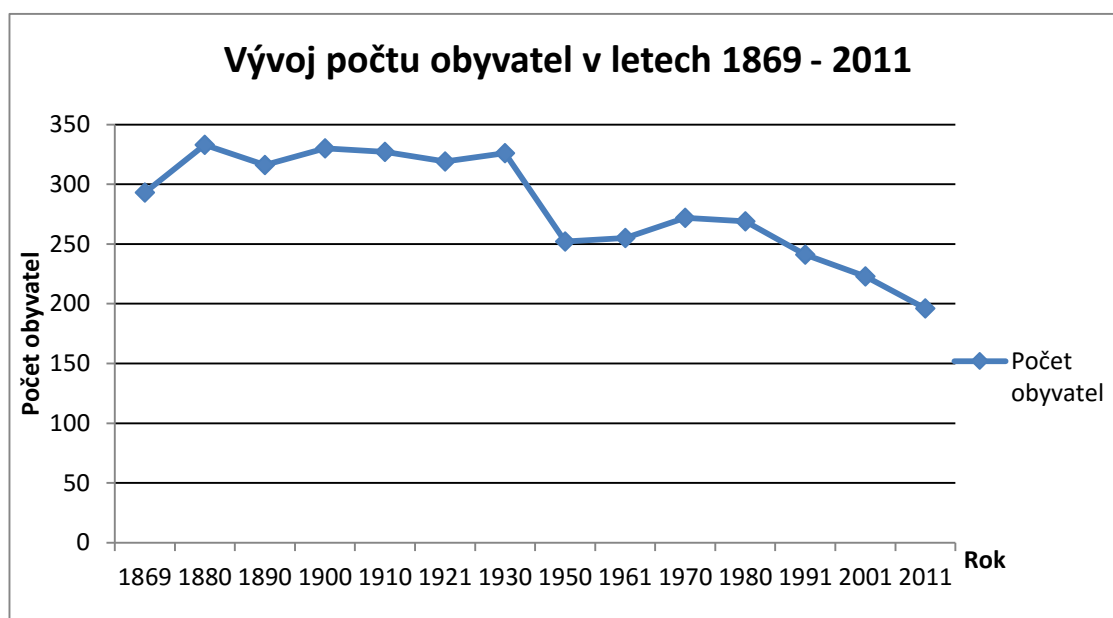
Tab. 1: Vývoj počtu obyvatel na území obce Čikov v letech 1869 - 2011 (zdroj dat: Historický lexikon obcí České republiky, ČSÚ)

Rok	1869	1880	1890	1900	1910	1921	1930
Počet obyvatel	293	333	316	330	327	319	326
Rok	1950	1961	1970	1980	1991	2001	2011
Počet obyvatel	252	255	272	269	241	223	196

Tabulka č. 1 ukazuje vývoj počtu obyvatel v obci Čikov v letech 1869 – 2011. Tyto údaje shromáždil ČSÚ Sčítáním lidu, domů a bytů v jednotlivých letech.

Největší počet obyvatel při sčítání lidu měla obec Čikov v roce 1880, a to celkem 333. Až do sčítání roku 1930 byly počty obyvatel celkem stabilní. Významný pokles obyvatelstva nastal mezi roky 1930 a 1950, což mohlo být způsobeno druhou světovou válkou. Z výše uvedené tabulky lze vidět, že počet obyvatel v obci Čikov má klesající tendenci, což také potvrzuje následující graf č. 1.

Graf 1: Vývoj počtu obyvatel v obci Čikov v letech 1869 – 2011 (zdroj dat: Historický lexikon obcí České republiky, ČSÚ, vlastní zpracování)

5.2.3.2 Obyvatelstvo podle věku

Podle posledního Sčítání lidu, domů a bytů měla v roce 2011 obec Čikov 196 obyvatel, z toho 103 žen. Věkovou strukturu obyvatelstva ukazuje tabulka č. 2. Největší podíl na obyvatelstvu měla věková skupina 15 – 64 let a poté skupina 65 a více let. Podle posledních dostupných údajů k 31. 12. 2014 se věková struktura obyvatelstva nemění. Negativní trend stárnutí obce se nezlepšil a obyvatelstvo ve věku 65 a více let stále převládá nad obyvatelstvem ve věku do 14 let. Průměrný věk k 31. 12. 2014 byl 47,4 let. [6]

Tab. 2: Obyvatelstvo podle věku v obci Čikov k březnu 2011 (zdroj dat: Sčítání lidu, domů a bytů 2011, ČSÚ)

Věková kategorie	Počet obyvatel
0 – 14 let	21
15 – 64 let	128
65 a více let	47
Celkem	195

5.2.3.3 Obyvatelstvo podle nejvyššího ukončeného vzdělání

Největší podíl na obyvatelstvu ve věku 15 a více let má obyvatelstvo se středním vzděláním včetně vyučení bez maturity (37 %), 28 % obyvatelstva staršího patnácti let má střední vzdělání s maturitou a 24 % má základní vzdělání. Necelých 6 % obyvatelstva ve věku 15 a více let má vysokoškolské vzdělání. Podrobnější výčet ukazuje tabulka č. 3.

Tab. 3: Obyvatelstvo obce Čikov podle dosaženého vzdělání k březnu 2011 (zdroj dat: ČSÚ)

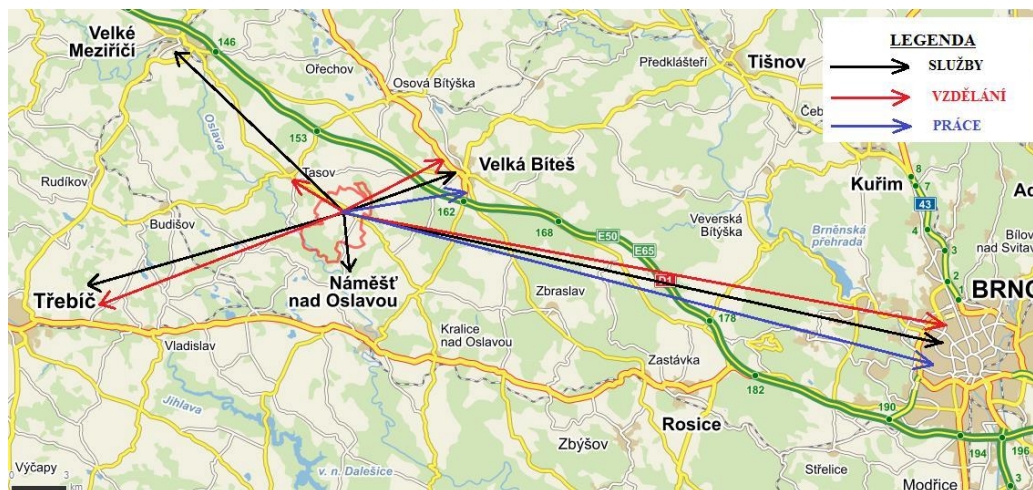
Obyvatelstvo ve věku 15 a více let	175
Z toho podle stupně vzdělání:	
základní včetně neukončeného	42
střední vč. vyučení (bez maturity)	65
úplné střední (s maturitou)	50
nástavbové studium	5
vyšší odborné vzdělání	2
vysokoškolské vzdělání	10

5.2.3.4 Obyvatelstvo vyjíždějící za prací a vzděláním, zaměstnanost

V roce 2011 podle Sčítání lidu, domů a bytů vyjíždělo celkem za prací a vzděláním 93 obyvatel obce, z toho 61 obyvatel vyjíždělo do zaměstnání a 32 do školy. Do jiné obce okresu vyjíždělo celkem 19 obyvatel, do jiného okresu kraje 24 obyvatel a do jiného kraje 6 obyvatel. V rámci obce bylo vyjíždějících do zaměstnání celkem 12 obyvatel. [6]

Podle posledních dostupných dat Českého statistického úřadu je k 31. 1. 2016 podíl nezaměstnaných osob 4 %. Tato hodnota je podprůměrná oproti hodnotě za okres Třebíč (8,6 %) i oproti hodnotě za kraj Vysočina (6,5 %). Počet dosažitelných uchazečů o práci k 31. 1. 2016 činí 5 obyvatel obce. [6]

Většina pracujících obyvatel dojíždí za prací do nedaleké Velké Bíteše (První brněnská strojírna, a.s.) a do asi 50 km vzdáleného Brna. Podstatná část obyvatelstva nachází pracovní uplatnění také v obci Jindřichov (společnost Labara, s.r.o.). Část pracujících obyvatelstva také nachází uplatnění v místní firmě zabývající se zemědělskou výrobou (NIVA – ČIKOV, s.r.o.) či ve zdejší lesní školce (Wotan Forest, a.s.). Dojížděku obyvatel za prací, vzděláním i službami lze vidět na obrázku č. 6.

Obr. 6: Mapa širších vztahů obce Čikov (zdroj: www.mapy.cz, vlastní zpracování)

5.2.4 Občanská vybavenost

Základní občanská vybavenost v obci je na dobré úrovni. Občanům je k dispozici pobočka České pošty, obchod se smíšeným zbožím i pohostinství. Od roku 1980 je v obci zřízen kulturní dům, ve kterém se každoročně pořádají různé společenské akce (Myslivecký ples, Maškarní ples, zábavy, svatby, oslavy). V budově kulturního domu funguje obecní úřad, který nabízí služby CzechPoint, dále je zde zřízena také knihovna. (Rozvojový strategický dokument obce Čikov, 2012)

Děti a mládež dojíždí do mateřské i základní školy do obce Tasov nebo města Velká Bíteš. Za středoškolským vzděláním dojíždí studenti nejčastěji do měst Velká Bíteš, Třebíč a Brno. Za vysokoškolským studiem nejčastěji do Brna. V obci chybí i lékař, za zdravotnickými službami dojíždí obyvatelstvo nejčastěji do měst Náměšť nad Oslavou, Velká Bíteš nebo Velké Meziříčí.

5.2.5 Rekreace

Ke sportovnímu vyžití slouží hlavně fotbalové hřiště, které je přizpůsobeno k tréninku požárního (hasičského) sportu. Kromě toho se zde konají samozřejmě fotbalová utkání a další sportovní akce. Hřiště se stalo přirozeným prostorem pro setkávání obyvatel a má význam pro život obce. Blízko fotbalového hřiště je také vybudováno volejbalové hřiště.

Lesním komplexem Čikovská doubrava a podél řeky Oslavy prochází v katastru cyklostezka, která vede z Náměště nad Oslavou do Velkého Meziříčí a napojuje se na síť cykloturistických tras mikroregionu Náměšťsko a Horácko. Katastrem obce také prochází turistická trasa podél údolí řeky Oslavy (Tasov – Náměšť nad Oslavou). K rekreaci jsou využívány rybníky v katastrálním území. V letních měsících obyvatelé využívají ke koupání rybníky Spodní ratnovský a Dolní ratnovský. V zimních měsících se bruslí na rybníku Na návsi. Podél řeky Oslavy a na okraji lesního komplexu Čikovská doubrava se nacházejí chaty, které slouží k rekreaci obyvatel, kteří sem dojíždějí z měst většinou na víkendy.

5.2.6 Dopravní vybavenost

Dopravní infrastruktura je ve zkoumaném území na celkem dobré úrovni. Obec Čikov prochází silnice II. třídy II/392, která západně spojuje obec s Velkým Meziříčím a východně s obcemi Jinošov, Kralice nad Oslavou, Mohelno, Dukovany. Silnice II/392 je hlavním silničním tahem, je vedena v historické poloze a slouží k přímé obsluze obytných domů. Částí katastrálního území vede silnice III. třídy III/3995, která obec spojuje s městem Náměšť nad Oslavou. Na severu katastrálního území ještě prochází silnice III. třídy III/3926, která zájmové území spojuje s obcí Holubí Zhoř. Počet místních komunikací je minimální, často jsou v místě původních upravených účelových komunikací, které pokračují na zemědělské pozemky. Asi 7 km od obce Čikov je nájezd na dálnici D1 (Tasov), který spojuje Brno a Prahu. [1]

Veřejná doprava je na zájmovém území zajišťována autobusy společností BDS-BUS, s.r.o. a TRADO-BUS, s.r.o. Vzhledem k počtu obyvatel jsou dostupné spoje ve všední dny dostatečné, chybí však spojení o víkendech. Katastrálním územím železnice neprochází, nejbližší železniční stanice je v cca 10 km vzdálené Náměšti nad Oslavou.

5.2.7 Technická vybavenost

Z hlediska technické infrastruktury má obec Čikov vybudovaný veřejný vodovod, je napojena na skupinový vodovod Jasenice. V roce 2015 byla v obci vybudována splašková kanalizace a čistička odpadních vod. Obec je standardně zásobována elektrickou energií. V celém rozsahu zástavby je obec plynofikována. V katastru obce je umístěn vysílač mobilního operátora. Odvoz komunálního odpadu zajišťuje v obci firma ESKO-T, s.r.o. Odpad je svážen na skládku v Petrůvkách nedaleko Velkého Meziříčí. Obec je členem Svazku obcí pro komunální služby, který provozuje společnost ESKO-T, s.r.o. V obci se rovněž nacházejí kontejnery na tříděný odpad. (Rozvojový strategický dokument obce Čikov, 2012)

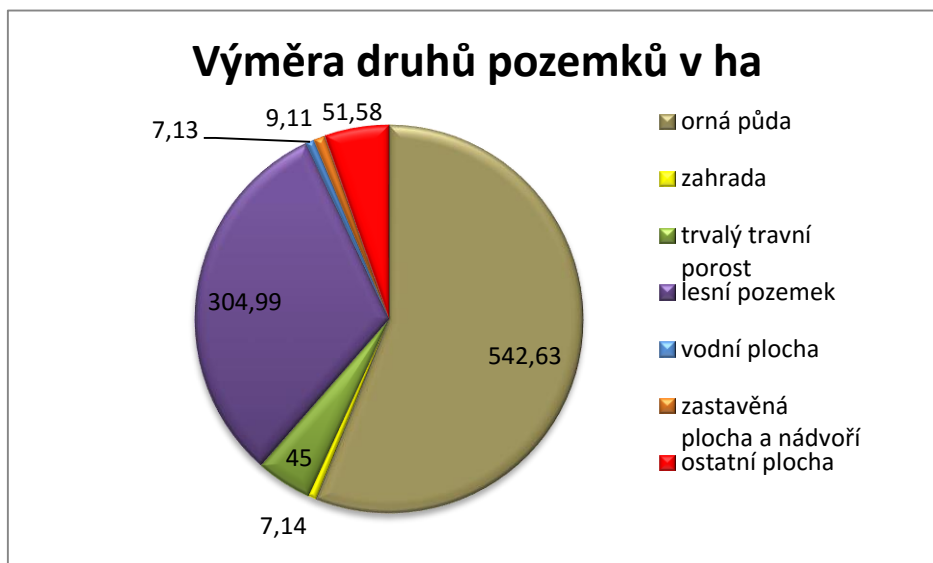
5.2.8 Využití území – land - use

K 31. 12. 2015 byla výměra zájmového území 967,80 ha, z toho 594,78 ha zemědělská půda a 372,81 ha nezemědělská půda. Podrobnější vymezení druhů pozemků v katastrálním území vymezuje následující tabulka č. 4 a graf č. 2.

Tab. 4: Druhy využití území a jejich výměry v zájmovém území k 31. 12. 2014 (zdroj dat: ČSÚ, www.vdb.czso.cz)

Druh využití území	Výměra (v ha)	Druh využití území	Výměra (v ha)
Zemědělská půda	594,78	Nezemědělská půda	372,81
Orná půda	542,63	Lesní pozemek	304,99
Chmelnice	0	Vodní plocha	7,13
Vinice	0	Zastavená plocha a nádvoří	9,11
Zahrada	7,14	Ostatní plocha	51,58
Ovocný sad	0		
Trvalý travní porost	45	Celková plocha	967,80

Graf 2: Výměra druhů pozemků v katastrálním území Čikov (zdroj dat: www.vdb.czso.cz, vlastní zpracování)

5.2.8.1 Krajinotvorné činnosti

Jak je vidět z grafu č. 2, největší podíl na zkoumaném území má orná půda a lesní pozemek. Zájmové území je tedy využíváno především v *zemědělství* a *lesnictví*. Asi 65 % orné půdy obhospodařuje společnost NIVA – Čikov, s. r. o., která se zabývá zemědělskou výrobou a prodejem zemědělských komodit, 20 % obhospodařují soukromí zemědělci. Na polích se pěstuje pšenice, ječmen, kukuřice, řepka a brambory.

Zbýlých asi 15 % orné půdy tvoří lesní školka a plantáže s jehličnatými stromky. Lesní školka má asi 20 ha a patří firmě Wotan Forest, a. s., která zde pěstuje sadební materiál lesních dřevin, který je určen pro umělou obnovu lesa a zalesňování. Plantáže s jehličnatými stromky zde byly vybudovány za účelem prodeje vánočních stromků a zaujímají dohromady rozlohu asi 60 ha. Lesní školka je vidět na obrázku č. 7.

Obr. 7: Lesní školka Wotan Forest, a. s. (vlastní fotografie, 2016)

Lesní pozemky tvoří na jihu katastru rozsáhlý komplex lesů Čikovská doubrava a dále lesní komplex Koní hora na severu zájmového území. V Čikovské doubravě se vyskytují hlavně duby, buky, smrky a borovice a převážnou část Doubravy spravují Lesy ČR. Lesy v komplexu zvaném Koní hora vlastní většinou obyvatelé obce Čikov nebo samotná obec a vyskytují se zde monokultury smrků a borovic. Tyto lesy slouží především k hospodářským účelům. Část lesního komplexu Koní hora zvaná Šéby se v současnosti potýká s nelichotivými kůrovcovými kalamitami (viz obr. č. 8). Tyto kalamity se objevují v oblasti se smrkovými monokulturami. Lýkožrout smrkový (neboli kůrovec) patří mezi nejškodlivější hmyz v lesním hospodářství. Po napadení lýkožroutem stromy po určité době usychají. Obec se s tímto problémem snaží bojovat a místa napadané kůrovcem se snaží v co nejkratší době odtěžit a nově zde zasázat pestřejší lesní dřeviny. V lesním komplexu Čikovská doubrava se lýkožrout smrkový vyskytuje také, ale v menší míře. Obec a majitelé lesů bojují proti kůrovci umístěným odchyťových zařízení. V napadených místech jsou umístěny feromonové lapače, které pomocí feromonů přitahují kůrovce, který se tak nesoustředí na napadení stromů. Mezi další odchyťové zařízení patří lapáky, což jsou skácené stromy určené pro nálet kůrovce.

Obr. 8: Část lesního komplexu Koní hora po napadení kůrovcem (vlastní fotografie, 2016)

5.2.8.2 Koeficient ekologické stability

Z výše vymezených výměr druhů pozemků lze vypočítat tzv. koeficient ekologické stability, který je založen na poměru stabilních a nestabilních krajinných prvků ve zkoumaném území.

$$\text{KES} = \text{stabilní prvky} / \text{nestabilní prvky} = (\text{lesní půda} + \text{vodní plochy a toky} + \text{trvale travní porosty} + \text{pastviny} + \text{mokřady} + \text{sady} + \text{vinice} + \text{zahrady}) / (\text{orná půda} + \text{zastavěné plochy} + \text{ostatní plochy} + \text{chmelnice}) = (304,99 + 7,13 + 45 + 7,14) / (542,63 + 9,11 + 51,58) = 364,26 / 603,32 = 0,6$$

Podle výsledku je zájmové území intenzivně využívané, a to zejména zemědělskou výrobou. Dochází k oslabení autoregulačních pochodů v ekosystémech, což způsobuje jejich ekologickou labilitu a vyžaduje to vysoké náklady dodatkové energie. [7]

5.2.9 Horizontální struktura – krajinná mozaika

Z ortofotomapy (viz příloha č. 2) lze vyčíst, že největší, nejspojitější a dominantní krajinnou složkou, tedy krajinnou matricí je v zájmovém území orná půda (pole). Druhou dominantní krajinnou složkou jsou na severu a jihu katastru lesy. Mezi krajinné plošky (enklávy) patří v daném území remízky, které jsou roztroušeny mezi poli. V těchto remízkách se vyskytuje pestré rostlinstvo, slouží tedy jako útočiště a zdroj potravy lesní zvěři. Mimo to tyto remízky zadržují vodu a ochraňují půdu před erozí. Enklávy jsou také vodní nádrže na území katastru (rybníky Dolní Ratnovy, Békovec, Fučík a další). Liniové prvky území neboli koridory tvoří potoky, řeka Oslava, hlavní a vedlejší místní komunikace a aleje stromů podél cest. Krajinná mozaika je hrubozrná, vyskytují se zde půdní bloky o velikosti cca 30 ha.

5.2.10 LAND COVER

Podle České informační agentury životního prostředí (2012) tvoří land cover na zkoumaném území orná půda mimo zavlažovaných ploch, dále smíšené lesy a jehličnaté lesy. V menší míře jsou zde pak zastoupeny louky, převážně zemědělské území s příměsí přirozené vegetace a městská nesouvislá zástavba.

5.3 Terciární struktura

5.3.1 Kulturní a spolkový život

V obci Čikov fungují dva zájmové spolky – Sbor dobrovolných hasičů Čikov a Myslivecký spolek Čikov.

Sbor dobrovolných hasičů byl založen již roku 1896. Dnes funguje především jako sportovní tým, který se zúčastňuje soutěží v požárním útoku. Sbor se účastní soutěží v rámci Žďárské ligy, Jihlavské Open ligy a Třebíčské okresní ligy. Kromě toho pořádá Sbor dobrovolných hasičů v obci každoročně několik akcí – Maškarní ples, pouť a s ní spojenou pouťovou zábavu, Košť vína s cimbálovou muzikou a taneční zábavy. Hasiči se také podílejí na přípravě dětského dne či akce Pálení čarodějnic. Již sedmým rokem také každoročně pořádají hasičský závod O pohár starosty obce v rámci Žďárské ligy v požárním útoku. Letos má Sbor dobrovolných hasičů v Čikově 120. výročí od založení a čítá 32 členů. (Zpravodaj obce Čikov, 2015)

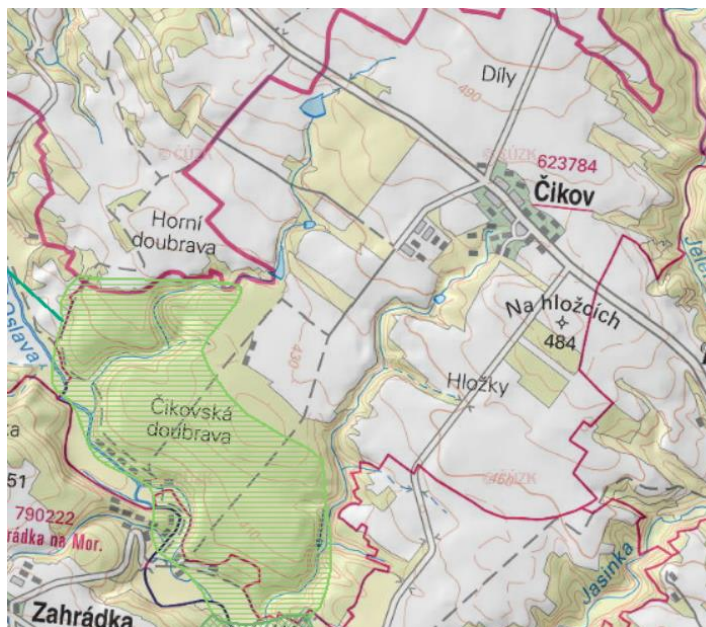
Myslivecký spolek Čikov hospodáří přibližně na 830 ha honební plochy. V současnosti má 16 členů a každoročně pořádá hony. Spolek také každý rok pořádá myslivecký ples v místním kulturním domě s bohatou tombolou a mysliveckou kuchyní.

5.3.2 Ochrana přírody a krajiny

Územní ochrana přírody a krajiny se dělí na obecnou územní ochranu a ochranu zvláště chráněných území. V katastrálním území obce Čikov se nenachází žádné zvláště chráněné území, ani se zde nevyskytuje žádné chráněné území evropského významu soustavy NATURA 2000. Z hlediska obecné územní ochrany se zde nachází několik hodnotných částí krajiny, které přispívají k udržení ekologické stability a vytváří vzhled krajiny, tedy významné krajinné prvky. Na zkoumaném území jsou také skladebné části územního systému ekologické stability (dále jen ÚSES). (Územní plán obce Čikov, 2008)

Regionálním biocentrem ÚSES je lesní komplex Čikovská doubrava, lokalizaci Čikovské Doubravy lze vidět na obrázku č. 9 (zeleně vyšrafováno). Svou velikostí a stavem ekologických podmínek umožňuje tato lokalita trvalou existenci cílových druhů

a společenstev přirozeného genofondu krajiny. (Sklenička, 2003) Čikovská doubrava má výměru asi 308 ha, je tvořena převážně smíšenými lesy, z nichž velkou část tvoří duby, buky, borovice a smrky. V Čikovské doubravě žije mnoho druhů lesní zvěře.

Obr. 9: Lokalizace biocentra ÚSES Čikovské doubravy v katastru (zdroj: www.geoportal.gov.cz)

Lokálním biocentrem ÚSES je území zvané U chat, které má výměru 3 ha a zahrnuje vodní plochu, louku i ostatní plochy. Jako lokální biocentrum je vedené také území zvané Kleštěnec s výměrou 3,4 ha a zahrnuje vodní plochu, pastviny i les. Všechna tři biocentra jsou vedeny pod stupněm ekologické stability 3, tedy s průměrnou ekologickou stabilitou. Biocentra spojují v obci Čikov biokoridory, kterých je v zájmovém území vymezeno celkem sedm, a dohromady mají délku 14 km. (Územní plán obce Čikov, 2008)

Jako ekologicky významný segment krajiny jsou vedena území, které ukazuje následující tabulka č. 5.

Tab. 5: Ekologicky významné segmenty krajiny (vlastní zpracování, zdroj dat: obecní úřad Čikov)

Název ekologicky významného segmentu	Druh území	Výměra (ha)	Ekologická stabilita	Kulturní hodnota
Malý Kleštěnec	vodní plocha, louka, les	0,8	4	5
Větší Kleštěnec	vodní plocha, louka, les, pastvina	2,1	4	5
Údolí pod Kleštěncem	louka, pastvina, les, vodní plocha	5	4	4
Polodíly	pastvina, ostatní plocha	0,6	4	3
Niva	louka	3,4	4	3
Stráň pod Bělínským potokem	pastvina	0,8	4	3

Ekologická stabilita a kulturní hodnota těchto ekologicky významných segmentů krajiny je stanovena pomocí stupnice 1 – 5, přičemž 1 je hodnota nejnižší a 5 hodnota nejvyšší.

5.3.3 Památky a kulturní objekty

V zájmovém území se nevyskytují žádné kulturní památky, památkové zóny, památkové rezervace či jiné památkově chráněné území. Nacházejí se zde ale drobné objekty, které nejsou jako památky evidovány, ale pro území mají jistě svůj význam. Celé katastrální území obce je územím archeologického zájmu. (Rozvojový strategický dokument obce Čikov, 2012)

Uprostřed zástavby v obci se na návsi nachází kaplička sv. Máří Magdalény. Kaplička, tedy malá křesťanská modlitebna dříve nahrazovala v takto malé obci kostel. Součástí kapličky je věžička se zvonkem. Dnes se u kapličky slouží poutní mše svatá, dochází zde k setkávání a je dominantou obce. Kousek od kapličky se nachází památník padlých, který je věnován obětem první světové války.

V katastru obce se pak nachází množství sakrálních křížů. Uprostřed obce vedle kapličky je kříž z roku 1900, kdy ho věnovali manželé Chybovi. Stojí na něm text: „Ježíš. Kristus. Bůh. Člověk. Žije. Kraluje. Panuje.“ Při cestě z Čikova do vedlejší Jasenice se po pravé straně nachází kříž z roku 1905, který věnoval Josef Gothard z Čikova, je na něm vytesán text: „Bohu ke cti a duši své ke spasení věnoval Jos. Gothard.“ Další kříž stojí na konci zástavby na západě obce před odbočkou na sousední obec Holubí Zhoř. Roku 1955 ho věnovali občané Čikova a je na něm vytesán text: „Já jsem cesta, pravda a život.“ Mezi nejstarší se řadí kříž opět na západě katastru, který nechala postavit roku 1899 paní Nevrtalová. Nedaleko Ratnovského rybníka stojí další kříž, věnovaný panu Rybníčku, který tragicky v tomto místě zahynul. Kříž nechala jeho rodina postavit roku 1953. Nejstarší kříž je postaven u cesty mezi Čikovem a sousední obcí Tasovem, nechali ho roku 1898 postavit občané Čikova ke cti a chvále boží. Poslední kříž se nachází na cestě z Čikova na Holubí Zhoř. Kříž byl postaven na památku obětem z první světové války. Stojí na něm: „Na paměť prolité krve a hořkých slz. 1914 – 1918.“ (Rozvojový strategický dokument obce Čikov, 2012)

V majetku obce je také hasičská zbrojnice, která byla postavena v roce 1896 a zrekonstruována v roce 2006. V současnosti ji využívá Sbor dobrovolných hasičů Čikov. (Rozvojový strategický dokument obce Čikov, 2012)

5.3.4 Krajinný ráz

Krajinný ráz zkoumaného území je dán především zemědělsky obhospodařovanou půdou a rozsáhlými lesními plochami. Velké procento lesních ploch je tvořeno komplexem lesů zvaný Čikovská doubrava v jihozápadní části katastru. Pod Čikovskou doubravou se v jižní části katastru táhne údolí řeky Oslavy. Střed a sever zkoumaného území tvoří převážně mírně zvlněné odlesněné plochy, které jsou členěné údolími Ratnovského a Bělínského potoka. Tyto plochy jsou zemědělsky velkovýrobně obdělávány. Krajinný ráz je také tvořen venkovským osídlením. Zastavěná plocha v obci je tvořena rodinnými domy, místy se zachovala i tradiční návesní sídla se zemědělskými usedlostmi. Na začátku lesů a kolem údolí řeky Oslavy jsou typické roztroušené objekty sloužící k rekreaci – chaty a chalupy. Součástí krajinné rázu jsou také vodní plochy a dva výše zmíněné potoky vlévající se do řeky Oslavy.

Obr. 10: Krajinný ráz obce Čikov (vlastní fotografie, 2016)

5.4 Dotazníkové šetření

Dotazníkové šetření bylo zaměřeno na hlavní změny v krajině řešeného území, hodnoty území a vztah respondentů k tomuto území. Cílovou skupinou šetření byli rodáci obce ve věkové kategorii 65 a více let. Polostandardizované rozhovory jsem vedla s pěti obyvateli ve věku nad 65 let a pro zajímavost a porovnání názorů starší a mladší generace jsem se rozhodla udělat také jeden rozhovor s respondentem ve věku 48 let. Všechny rozhovory se uskutečnily v obci v průběhu srpna až října roku 2015. Otázky pro rozhovory (viz Příloha č. 4) jsem použila z Metodiky tvorby moderní kroniky obce, která vznikla jako výstup projektu Krajinná paměť jako dědictví venkova – proměny české kulturní krajiny v mentálním obraze jejích obyvatel (2014-2015), jehož koordinátorem byla Agronomická fakulta Mendelovy univerzity v Brně. [8]

5.4.1 Vyhodnocení rozhovorů s rodáky obce

Prvním dotazovaným je muž, je mu 75 let a žije v obci od narození. Celé dětství tedy prožil v obci, pamatuje si i konec druhé světové války a ozbrojené funkcionáře. Jeho otec dělal v obci prvního předsedy. Rodina dotazovaného obhospodařovala celkem asi 3,5 ha zemědělské půdy, kde pěstovala hlavně brambory, které tehdy tvořily základní část obživy. Doma také chovali dobytek jako téměř všichni v obci, měli krávy, prasata i drůbež. Pro dotazového má krajina velký význam, protože již od dětství je jeho velkým koníčkem myslivost, během svého života tedy k lesu i samotné přírodě směřoval a stále směřuje více své pozornosti. Krajinu v minulosti charakterizuje jako rovinatou, položenou k jižní straně, s dvěma údolími a množstvím potoků. Krajina v obci se podle respondenta nějak zásadně nezměnila. Za hlavní změny v krajině považuje scelení pozemků do větších bloků a úbytek cest. Například k sousedním Naloučanům dříve vedly i čtyři cesty, dnes pouze jedna. Dotazovaný upozorňuje také na to, že obec byla jedna z prvních, kde se začalo s intenzivním odvodňováním orné půdy. Mezi další změny zařazuje úbytek rybníků a zrušení mezí, které od sebe oddělovaly pole a rozšíření zástavby. Z pohledu myslivce upozorňuje také na to, že dříve se v obci vyskytovalo hodně lesní zvěře, především zajíců a v současnosti je této zvěře nedostatek. Na otázku, ve kterém období docházelo v okolní krajině

k nejvýraznějším změnám, jednoznačně odpovídá, že po roce 1950, kdy bylo v obci založeno JZD a došlo k již zmíněnému rozorávání mezí a scelování pozemků. Nejoblíbenějším místem byl pro dotazovaného lesní komplex Čikovská doubrava, a to hlavně kvůli již zmíněné myslivosti. V souvislosti s tím mají pro něj lesy právě největší hodnotu krajiny. S postupem času má pro něj krajina stále větší význam. V krajině podle něj v současnosti chybí jednoznačně aleje stromů, které jsou v současnosti v obci vysazovány místním obyvatelstvem. K posouzení vztahu současných dětí k okolní krajině se vyjadřuje spíše negativně, dnes v ní děti netráví tolik času, jak trávil on sám a krajinu příliš neznají. Dříve děti chodily do lesa velmi často.

Druhý dotazovaný je také muž a je mu 70 let. Koníčky dotazovaného v dětství se vztahovaly hlavně k přírodě, jako děti chodily často hrát fotbal, v zimě sáňkovaly či hrály hokej na zamrzlém rybníce. Doma po příchodu ze školy pomáhal s hospodářstvím, neměli sice jako rodina žádné pole, ale pronajímali si 0,5 ha pro pastvu dobytka. Z JZD dostávali maso, ale museli si to odpracovat (např. dodat družstvu seno). Pokud zbyl nějaký volný čas, všechen trávil v okolní krajině. Respondent krajinu v dětství vnímal vždy pozitivně, moc rád do okolní přírody chodil. Do lesa se chodilo na lesní plody a v potocích se chytaly ryby. Pásl také ovce a krávy. Kromě toho navštěvoval respondent pionýrský tábor, jeho koníčkem bylo chodit s myslivci do lesa na „čekanou“. Nejoblíbenějším místem bylo hřiště a pastviny. Krajina obce je podle něj charakteristická hlavně tím, že je oproti sousedním obcím rovinnatější a hodně se zde vyskytuje vítr. Krajina je i dodnes přehledná a odjakživa převládala zemědělská půda a lesy okrajově obíhaly katastr obce. Pro Čikov jsou také typické rybníky. V souvislosti s otázkou na krajinu obce také respondent upozorňuje na to, že dříve daleko více přšelo a byly velké zimy, kdy bylo až přes metr sněhu. Podle respondenta se začala krajina měnit rozhodně za vzniku JZD kolem let 1950 – 1952, kdy se zvětšovala pole. Nějaké jiné významné změny se na území obce nekonaly, probíhaly zde průzkumy na uran, ale nic se v katastru nenašlo. Uran se těžil pouze okolních obcích Pucov a Jasenice. Respondent se také zmiňuje o současném fotbalovém hřišti, které je položeno asi o 3 metry níže než okolní terén, což bylo zapříčiněno odbagrováním kamenité půdy, která sloužila k výstavbě nedaleké dálnice D1. V krajině

se změnila podle respondenta hlavně pole, která byla dříve rozdělena do menších ploch, bylo více mezí a remízků, došlo k rozšíření zástavby a byla zde založena lesní školka. Značnou proměnou prošla také Čikovská doubrava, která se rozrostla. Co se týče změny uvnitř obce, místo chodníků byly v obci struhy a přes ně vedly nájezdy k sedláckým usedlostem. Místo asfaltu bývala prašná silnice a na návsi se pásly husy. Pro respondenta byly nejdůležitější hodnotou a vlastně dodnes jsou lesy (přírodní bohatství) a vysázené ovocné stromy (aleje). Kromě toho se dotazovaný zmiňuje o kulturních hodnotách, hlavně o pouti, která i když se dodnes v obci drží, byla dříve slavnější. Z pohledu dotazovaného byla krajina dříve hezčí a pestřejší, ať už jde o skladbu rostlin či druhy zvěře. Z hodnot v krajině mu chybí právě pestrost zvěře (bažanti, koroptve, zajíci a divocí králíci) a zmíněné ovocné stromy. Vztah současných dětí k okolní krajině posuzuje dotazovaný spíše negativně. Současná generace podle něj nemá k přírodě takový vztah jako za jeho dětství, dnešní děti jsou raději doma u počítačů. V důsledku moderních technologií a dnešní uspěchané doby nemají podle respondenta současné děti vztah k okolní krajině.

Třetí dotazovaný žije v obci také od svého narození a je mu 70 let. Jeho rodiče pracovali v JZD, neměli mnoho času a to znamenalo pro respondenta po příchodu ze školy vždy nějakou práci. Pokud byla volná chvíle, chodil s kamarády hrát různé hry do přírody. Jako děti také často pásly krávy. S kamarády se scházeli na návsi a na „véhoně“ (hřišti), kde hráli různé míčové hry. Toto místo bylo nejoblíbenějším. Rodiče dotazovaného obhospodařovali 3,5 ha zemědělské půdy a chovali krávy, vepře a drůbež. Po založení JZD museli družstvu dobytek dát. Krajinu obce vnímal dotazovaný vždy pozitivně, obec byla podle respondenta charakteristická zemědělskou plochou a pastvinami, lesy a remízky. V samotné obci byl jeden rybník, další vodní plochy se začaly budovat v 60. a 70. letech. Krajina v obci má podle dotazového skoro stejný ráz, ubyly pouze polní cesty, strouhy a meze. Naopak přibylo dost zaplacených pozemků (např. lesní školka). K nejvýraznějším změnám v okolní krajině docházelo v 60. letech po založení JZD, kdy došlo ke scelování pozemků do větších bloků. Na krajině si dodnes respondent nejvíce váží toho, že nám všem dává obživu a jiné vyžití (např. možnost procházek, her). K dramatickým změnám hodnot v krajině

nedošlo, jen některé lesy utrpěly různými vichřicemi, ale jsou dále obnovovány a celkem se jim daří. Pohled na hodnoty krajiny se oproti dětství u dotazovaného nezměnil a osobně mu v krajině nic nechybí. Vztah současných dětí k okolní krajině posuzuje respondent pozitivně, podle něj děti vnímají krajinu pozitivně a dost ji navštěvují. Zmiňuje také vybudované hřiště v obci, kde se schází nejen děti. Nakonec rozhovoru rodák obce podotýká, že krajina v jeho obci bude určitě dobře sloužit i dalším generacím.

Dalšímu dotazovanému je 82 let a je rodákem obce. Na otázku ohledně dětství odpovídá respondent podobně jako předchozí respondenti. Pokud nebyl ve škole, trávil veškerý čas v okolní krajině nebo pásal u sedláka dobytek. Krajinu obce zpětně vnímá jen pozitivně, nejraději vzpomíná na hry s kamarády na pastvě. Pastviny byly právě kvůli střetávání s kamarády také nejoblíbenějším místem. Na území obce podle dotazovaného převažovala zemědělská půda a pastviny. Rodina dotazovaného nevlastnila v obci žádné pozemky. Dnešní krajina se od krajiny v dětství odlišuje hlavně scelením pozemků. K nejméně výrazným změnám docházelo v krajině při založení JZD. Kromě toho mezi změny v krajině respondent řadí vybudování rybníků a lesní školky. Mezi nejvýznamnějšími změnami v obci jmenuje respondent postavení školy a kulturního domu, a potom v posledních letech rozrůstání zástavby, výstavbu modernějších domů a vybudování kanalizace. Respondent si na krajině cení nejvíce lesů a v pozdější době vybudovaných rybníků. Nedošlo podle něj k dramatickým změnám těchto hodnot v krajině a tyto hodnoty vnímá respondent stále stejně. Podle respondenta by měly být obnoveny již nevyužívané pastviny a mohly by být zalesněny. Podle zdejšího rodáka krajinu obce děti znají a využívají ji každý podle svých zájmů.

Pátou dotazovanou byla žena ve věku 79 let. Na otázku ohledně dětství v obci odpovídá, že byli v rodině čtyři sourozenci, a tak se museli starat jeden o druhého. Volného času moc neměli, protože pomáhali doma. Její rodina obhospodařovala 13 ha zemědělské půdy a chovala prasata, krávy a koně. Krajinu v dětství vnímala respondentka hlavně jako svůj domov a místo, kde se scházela s kamarády. Krajina byla charakteristická hlavně lesy, stromy v obci a množstvím potoků. K nejméně výrazným změnám v okolní krajině docházelo podle dotazované v 50. letech, kdy došlo v obci

k založení JZD, mezi dalšími změnami zmiňuje rozrůstání zástavby, dříve bylo v obci do 60 domů, dnes asi 80, došlo také k výstavbě bytového domu. Za důležité hodnoty okolní krajiny považuje dotazovaná okolní přírodu – hlavně zdejší lesy a rybníky. V krajině podle ní nechybí žádné hodnoty ze dřívějška. Současné děti v okolní krajině podle dotazované netráví moc času, raději jezdí do měst za zábavou.

Posledním dotazovaným je muž ve věku 48 let, který žije v obci od narození. Dětství popisuje respondent jako velmi pěkné. Po příchodu ze školy pomáhal doma s prací, ve volném čase chodil s kamarády hlavně do lesa na houby, na hřiště hrát s kamarády fotbal nebo k potoku chytat pstruhy. Respondent vzpomíná na to, jak jako děti mohly pít z potoků a studánek čistou vodu. Rodina dotazovaného neobhospodařovala krajinu obce, protože vše náleželo zemědělskému družstvu. Doma měli pouze malou zahrádku, popřípadě se starali v obci o sečení struh kolem cest. Krajina byla dříve charakteristická poli s velkým počtem ostrůvků (remízků a mezí). Největší změny nastaly podle respondenta po roce 1970, kdy se rušily meze a tvořily se větší lány polí bez stromů. Mezi další nejvýznamnější změny řadí respondent úbytek ovocných stromořadí, přeměnu luk na ornou půdu (dříve bylo vše takové zelenější) a úbytek drobné zvěře. Z hodnot krajiny byly v dětství pro respondenta důležité hlavně hřiště za školou, rybníky a lesy. Koníčkem respondenta je již od dětství myslivost, takže dnes pro něj mají největší hodnotu zdejší lesy. Respondent si krajiny ve své obci váží a snaží se zde obnovovat hodnoty, které mu zde chybí (vysazuje zde ovocné stromy). Z dalších hodnot postrádá v krajině biopásy, vodní objekty a louky. Vztah současných dětí k okolní krajině posuzuje respondent spíše negativně. Děti se dnes podle něj soustředí na sociální sítě a počítače a v přírodě netráví příliš volného času.

Z výše uvedených rozhovorů nelze dělat příliš obecné závěry, protože jsem dotazníkové šetření provedla s menším vzorkem respondentů. Podle výpovědí respondentů lze ale konstatovat, že většina obyvatel v obci Čikov vlastnila v minulosti alespoň menší ornou půdu, kterou obhospodařovala. Většina rodin měla také domácí zvířata, hlavně prasata a drůbež. Nejvíce se pěstovaly brambory, které tehdy tvořily podstatnou část obživy. Po příchodu ze školy museli respondenti často pomáhat doma s hospodářstvím, z toho důvodu neměli tolik volného času jako dnešní děti. Pokud měli

volný čas, všichni ho trávili v okolní přírodě (v lese, u rybníků, u potoků, na návsi, na hřišti). Z rozhovorů lze říci, že krajinu charakterizují rodáci jako rovinatou, kde je dominantní zemědělská půda a lesy a typické pro obec jsou také rybníky.

Všichni dotazovaní se jednoznačně shodují na tom, že největší změny v krajině nastaly po založení JZD mezi roky 1950 – 1960, kdy došlo ke kolektivizaci. Individuální soukromé zemědělství se změnilo na kolektivní a došlo k vyvlastňování zemědělských pozemků. Mezi nejvýraznější změny v krajině patřilo scelování zemědělských polí do větších bloků, rušení remízků a mezí a také polních cest. Došlo také k mechanizaci zemědělských prací. To všechno zásadně ovlivnilo krajinu v obci Čikov. Pro potřeby JZD byl na jihozápadní straně vybudován komplex budov. Kromě změn, které nastaly v souvislosti se založením JZD, respondenti také zmiňují úbytek alejí a rozšíření zástavby a zaplacených pozemků v posledních letech. Respondenti vnímají krajinu obce Čikov velmi pozitivně a převážně se shodují na tom, že v ní nenastala žádná výrazná změna kromě změn ohledně založení JZD.

Ohledně posouzení vztahu současných dětí k dnešní krajině se vyjadřují dotazovaní spíše negativně. Děti krajinu neznají tak jak oni dříve a příliš ji nenavštěvují. V důsledku dnešní doby tráví čas spíše doma u počítačů nebo ve městech.

5.4.2 Hodnoty krajiny

Hodnoty v krajině lze charakterizovat jako objektivní hodnoty (expertně objektivizované na základě právních norem či konsensu společnosti) a jako subjektivní hodnoty (plynou ze subjektivních názorů hodnotícího subjektu). (Vavrouchová et al., 2015) Objektivní hodnoty jsou vymezeny podle metodiky Moderní kroniky obce (2015). Z rozhovorů s rodáky obce lze vypíchnout hodnoty krajiny subjektivní povahy. Subjektivní i objektivní hodnoty krajiny obce Čikov uvádí následující tabulka č. 6.

Tab. 6: Subjektivní a objektivní hodnoty území obce Čikov (vlastní zpracování)

	Subjektivní hodnoty krajiny	Objektivní hodnoty krajiny
přírodní hodnoty	<ul style="list-style-type: none"> • Čikovská doubrava • Koní hora • Bělínský potok • Ratnovský potok • Spodní ratnovský rybník • Rybník Na návsi • jabloňové aleje • lipové aleje 	<ul style="list-style-type: none"> • ÚSES – biocentra - Čikovská doubrava, U chat, Kleštěnec a biokoridory • ekologicky významné segmenty v obci – Malý Kleštěnec, Větší Kleštěnec, Údolí pod Kleštěncem, Polodíly, Niva, Straň pod Bělínským potokem
sociální hodnoty	<ul style="list-style-type: none"> • hřiště (dříve „véhon“) • návěs 	<ul style="list-style-type: none"> • hřiště • návěs • kulturní dům
kulturní hodnoty	<ul style="list-style-type: none"> • Čikovská pouť 	<ul style="list-style-type: none"> • kaplička sv. Máří Magdalény • hasičská zbrojnice • sakrální kříže • památník obětem 1. světové války na návsi

Respondenti se jednoznačně shodli na tom, že největší význam pro ně v jejich rodné obci mají přírodní hodnoty, především *lesy*. V obci Čikov jsou významné dva již zmíněné lesní komplexy *Čikovská doubrava* (viz Příloha č. 5) a *Koní hora* (viz Příloha č. 6). Lesy jsou pro obyvatele Čikova významné z hlediska produkční i mimoprodukční funkce. Produkční funkce lesa spočívá v tom, že les je přírodní zdroj dřeva a dalších lesních produktů. Respondenti se zmiňují o tom, jak dříve chodili do lesa často na maliny a další lesní plody. Mezi produkční funkcí lesa lze také zahrnout již zmíněnou myslivost, ke které mají blízký vztah čtyři z mých šesti respondentů. Mezi mimoprodukční funkce lesních komplexů *Čikovská doubrava* a *Koní hora* patří společenské účinky jako možnost rekreace, vycházek, prostoru pro dětské hry apod., mimo to sem patří také environmentální funkce lesa, kdy oba tyto komplexy jsou významným útočištěm mnoha živočichů a rostlin či plní půdo - ochrannou funkci apod.

Další významnou přírodní hodnotou v katastrálním území obce Čikov jsou zdejší *rybníky* a *potoky*. Respondenti vzpomínají na to, jak chodívali jako děti hrát hokej na zamrzlé rybníky nebo chytat ryby v *Bělinském potoce* (viz Příloha č. 7) a *Ratnovském potoce* (viz Příloha č. 8). Největší hodnotu z místních rybníků má pro obyvatele rybník *Na návsi* (viz Příloha č. 9), který respondenti využívali již od dětství. Dodnes rybník slouží i mladším generacím k rekreaci (bruslení, hokej, rybaření). Druhý nejvíce využívaný rybník v minulosti i dnes je *Spodní ratnovský rybník* (viz Příloha č. 10), který také plní hlavně rekreační funkci. Obyvatelé ho využívají ke koupání v letních měsících a také k rybaření.

Někteří respondenti mezi přírodní hodnoty krajiny v obci Čikov řadí také *stromové aleje*. Podle rodáků obce se aleje dříve vyskytovaly hlavně podél cest a šlo hlavně o ovocné stromy. Některé se dochovaly i dodnes, například *jabloňová alej* (viz Příloha č. 11) podél silniční komunikace vedoucí do obce Holubí Zhoř nebo *lipová alej* (viz Příloha č. 12) podél cesty směrem ke komplexu zemědělské společnosti a lesní školky.

Respondenti se také zmiňují o tzv. „*véhoně*“, což bylo *hřiště* v západní části katastru, které patřilo k tehdejší škole. Děti se zde setkávaly téměř každý den a hrály zde různé míčové hry. Toto hřiště už neexistuje, dnes se využívá hřiště vybudované

na jižní straně od zástavby (viz Příloha č. 13). Na tomto hřišti postavil Sbor dobrovolných hasičů s pomocí obecního úřadu v roce 2015 menší domek, který slouží k pořádání kulturních akcí na hřišti. Setkávají se tu nejen děti, ale i mládež a dospělí. Hřiště je významným místem pro setkávání obyvatel obce při různých společenských událostech (fotbalová utkání, hasičské závody, pálení čarodějnic) a přispívá k rozvoji mezilidských vztahů v obci. Není tedy divu, že dříve mělo zdejší hřiště a dodnes má velkou sociální hodnotu pro zdejší obyvatele.

Kromě těchto hodnot, na kterých se rodáci obce celkem shodli, lze zmínit ještě další, které mají pro obyvatele obce jistě také velký význam. Mezi ně bych zařadila především *náves* (viz Příloha č. 14), kde se obyvatelé obce několikrát do roka setkávají při různých příležitostech. Mezi ně patří například pouťová mše, rozsvícení vánočního stromečku či lampionový průvod. Významným místem pro setkávání obyvatel obce je *kulturní dům*, kde se ročně koná několik společenských akcí (např. myslivecký ples, maškarní ples, zábavy).

Ve zkoumaném území lze shledat také několik kulturních hodnot, mezi ně patří *kaplička sv. Máří Magdaleny* (viz Příloha č. 15), *hasičská zbrojnice* (viz Příloha č. 16) a *sakrální kříže* (viz Příloha č. 17) blíže zmíněné v podkapitole 5.3.3.

Subjektivní hodnoty získané z vyhodnocení polostandardizovaných rozhovorů jsou zaznačeny na mapě v Příloze č. 18.

6 DISKUZE

Výsledkem této bakalářské práce je analýza vybraného území zaměřená na přírodní, socioekonomickou, kulturní a historickou charakteristiku. Z této analýzy a z uskutečněných rozhovorů s rodáky obce Čikov jsou vyhodnoceny hodnoty krajiny daného území a následně určena determinace úlohy lokální identity v rozvojové praxi.

Z analýzy území a územně plánovací dokumentace lze konstatovat, že obec Čikov je čistě venkovského charakteru. Mezi hlavní krajinotvorné činnosti patří zemědělství a lesnictví. Obec Čikov se vyznačuje také malým osídlením a nízkým podílem zastavěných ploch na celé ploše katastrálního území. To, že se obec Čikov řadí mezi venkovské obce, potvrzuje také Majerová (2005), která definuje venkov jako řídké osídlený prostor, ve kterém má důležitou funkci zemědělství a vyznačuje se například také jiným způsobem života.

Jak se shodli respondenti dotazníkového šetření, Čikov byl a stále je charakteristický převládající zemědělskou půdou. Největší změny v krajině nastaly v období kolektivizace, kdy bylo v roce 1950 v obci založeno JZD. Menší půdní bloky se scelovaly do větších za účelem větší efektivity práce, došlo k rušení remízků a mezí, které plní důležitou funkci v krajině. V důsledku scelování pozemků se krajina obce vyznačuje hrubozrnnou strukturou a postupným přechodem jednotlivých komponentů v druhé. Na sídla plynule navazují zahrady, poté pole a lesy.

V katastrálním území se nevyskytuje velké množství pozemků s vyššími sklony, ale přesto se zde vyskytuje pár lokalit, které jsou ohroženy vodní či větrnou erozí půdy. Zde by bylo vhodné rozdělit půdní bloky na více částí a oddělit je např. remízky či mezemi. Toto opatření by sice zapříčinilo zmenšení orné půdy, ale nedocházelo by k úbytku nejúrodnějších částí půdy.

Pro rozvoj obce jsou důležité hodnoty krajiny vymezeného území. Tyto hodnoty byly vymezeny z analýzy daného území a z rozhovorů s rodáky obce. Rozhovory s rodáky byly uskutečněny a hodnoty identifikovány podle metodiky Postup tvorby moderní kroniky obce (2015), která vznikla jako výstup projektu Krajinná paměť jako

dědictví venkova – proměny české kulturní krajiny v mentálním obraze jejích obyvatel, od autorů Šťastná, Vavrouchová, Mašíček a kolektiv (realizovaného v roce 2014 a 2015).

Nejdůležitější jsou v obci Čikov přírodní hodnoty - lesní komplexy Čikovská doubrava a Koní hora, potoky Ratnovský a Bělínský a Spodní ratnovský rybník. Tyto přírodní hodnoty mají velký potenciál pro celkový rozvoj obce, proto je důležité o ně pečovat. Je třeba dbát na udržování zdejších lesních komplexů, vykácené stromy nahrazovat novou výsadbou a předcházet škodám např. před napadením kůrovce nebo před antropogenními vlivy. Čikovská doubrava je velmi atraktivní lokalitou, obyvatelé Čikova ji často navštěvují za účelem odpočinku. Doubravou vede cyklostezka z Náměště nad Oslavou směrem na Velké Meziříčí, která je tak lákadlem i pro obyvatele okolních a vzdálenějších obcí. V jižní části Doubravy u řeky Oslavy se rozkládá chatový komplex, který k odpočinku využívá městské obyvatelstvo. Čikovská doubrava má zcela jistě velký potenciál pro rozvoj obce. Přispět k rozvoji zájmového území by mohlo například zavedení naučné stezky v lesním komplexu. Tato okružní naučná stezka by mohla začínat u Dolního ratnovského rybníka, poté by vedla podél zdejších dvou pramenů a Ratnovského potoka až po úsek, kde se potok vlévá do řeky Oslavy. V jižní části Čikovské doubravy by stezka dále vedla podél řeky Oslavy směrem na západ přes Naloučanský mlýn, až by se napojila na zdejší cyklostezku 5109A, která vede až do obce Čikov. Po této stezce by se tak návštěvníci dostali zpět na začátek Čikovské doubravy. Stezka by mohla končit u lesní školky. Naučné tabule podél stezky nejen pro děti by mohly popisovat, jaké rostliny a zvěř se vyskytují ve zdejších lesích a další zajímavé informace například o řece Oslavě.

Jak uvádí Maříková (2003), lokální identita je vyjadřována určitým vztahem k obci a projevuje se mimo jiné ochotou podílet se na jeho rozvoji. Pro vymezení identity jsou důležité také místní tradice a zvyky a vztah k obci. Vztahy k obci mohou být vyjádřeny například tím, jak se obyvatelé zapojují do dění v obci, jak se podílejí na fungování místní samosprávy, nebo jak podporují rozvoj obce. Z uskutečněných rozhovorů s rodáky obce a také z vlastní zkušenosti lze konstatovat, že obyvatelé obce Čikov mají k obci, kde žijí určitý vztah a jsou ochotni se podílet na jeho rozvoji.

Všichni rodáci, se kterými byly uskutečněny rozhovory, se o obci zmiňují jen pozitivně a opravdu o obci mluví jako o „jejich“. To, že obyvatelé Čikova cítí k obci jakousi sounáležitost, potvrzuje také dodržování místních tradic či zvyků. Místní Sbor dobrovolných hasičů se každoročně podílí na pořádání několika kulturních akcí (tradiční Čikovská pouť, maškarní ples, zábavy), Myslivecké sdružení každoročně pořádá myslivecký ples. Tyto kulturní akce sblížují nejen obyvatele obce, ale do obce lákají i mnoho obyvatel z okolních obcí, což jistě přispívá k samotnému rozvoji obce. V obci se také například každoročně koná akce „Uklidme Česko“, kdy obyvatelé obce sbírají podél cest v katastru veškeré odpadky. Někteří obyvatelé obce se také podílejí na udržování výše zmíněných přírodních hodnot, starají se o místní lesy, popřípadě vysazují nové stromky. V nedávné době také obec ve spolupráci s místním sborem dobrovolných hasičů zlikvidovala skládku na jihu zástavby a byly zde vysázeny nové stromy. Obecní úřad se mimo jiné stará v obci o udržování zeleně, trvale travních porostů a okolního prostředí. V současnosti obec investovala do výsadby stromů na návsi či do rekonstrukce hasičské zbrojnice k příležitosti 120. výročí založení Sboru dobrovolných hasičů Čikov. Na závěr lze tedy konstatovat, že obyvatelé obce Čikov mají k území určitý vztah, cítí se být součástí území a podílejí se na jeho rozvoji. Je třeba dbát na to, aby vztah obyvatel k obci do budoucna neupadal, ale naopak se posiloval, protože lokální identita je významným determinantem rozvoje daného území.

Co se týče vývojových trendů území v kontextu České republiky, obec se v tomto směru vyvíjí spíše negativně. Z demografických údajů vyplývá, že počet obyvatel obce Čikov od roku 1970 klesá. Předpokládá se, že tomu tak bude i do budoucna. Naproti tomu počet obyvatel České republiky by se měl asi do roku 2020 zvyšovat, až poté by měla velikost populace České republiky začít klesat. V současnosti převažuje v obci obyvatelstvo ve věku 65 a více let nad obyvatelstvem ve věku do 14 let, což se shoduje s ukazateli pro Českou republiku. Předpokládá se, že v rámci České republiky by podíl obyvatelstva ve věku 65 a více let na celkové populaci země měl dosáhnout hodnoty až 31 %. Naproti tomu podíl obyvatel ve věku do 14 let se bude snižovat. [9]

Tento negativní trend snižování počtu obyvatel a stárnutí populace v obci může být způsoben tím, že se v současnosti lidé usazují spíše ve městech kvůli lepší dostupnosti zaměstnání, vzdělání i služeb. Obec Číkov se však snaží pokles obyvatelstva v obci zmírnit, například budováním nových stavebních parcel, které jsou obyvatelům nabízeny za zvýhodněné ceny. Mladší obyvatelstvo s dětmi se obec snaží přilákat také například vybudováním dětského hřiště, jehož výstavba je plánována v blízké budoucnosti. K vybavenosti obce jistě přispělo vybudování kanalizace a čističky odpadních vod v roce 2015.

Stejně jako je tomu v rámci České republiky, i v obci Číkov je dominantní zemědělská půda – orná půda. Předpokladem je, že tomu tak bude i v budoucnosti, proto je nutné dbát na vhodné využívání těchto ploch – prosazovat pestrou skladbu pěstovaných plodin, zabránit půdní erozi či používat šetrnější technologie.

V dnešní neklidné a uspěchané době zájmové území disponuje zachovalou, krásnou a klidnou okolní krajinou. Se zájmem obecního úřadu a také zdejších obyvatel má obec velký potenciál pro budoucí rozvoj území a přilákání nových obyvatel.

7 ZÁVĚR

Cílem práce bylo sumarizovat teoretické poznatky k danému tématu, analyzovat území vybrané obce Čikov, konstruovat základní vývojové trendy území a determinovat úlohu lokální identity v rozvojové praxi.

K dosažení prvního cíle přispělo zpracování literární rešerše, ve které jsou nejprve vymezeny základní pojmy, lokální a regionální identita. Mimo to jsou definovány pojmy krajina a krajinné plánování a hodnoty krajiny. Vybraná obec byla dále v aplikační části analyzována na základě konceptu primární, sekundární a terciární struktury krajiny. Součástí aplikační části je vyhodnocení polostandardizovaných rozhovorů s rodáky obce. Tyto rozhovory byly zaměřeny na hlavní změny v krajině vybrané obce, na lokální identitu a identifikaci hodnot krajiny.

Hlavní změny nastaly v krajině v období kolektivizace, kdy došlo k rušení remízků, mezí a ke scelování pozemků. Obyvatelům obce ve zdejší krajině nejvíce chybí vodní nádrže a stromové aleje, kterých zde dříve bylo mnoho. Jinak k výraznějším změnám v krajině nedošlo. Největší význam mají pro obyvatele obce zdejší přírodní hodnoty – okolní krásná a klidná krajina. V menší míře se respondenti zmiňovali také o sociálních a kulturních hodnotách. Tyto hodnoty je třeba chránit a přispívat k jejich rozvoji, možné návrhy rozvoje byly navrženy v diskuzi.

Na základě rozhovorů s rodáky obce a na základě osobní znalosti s některými obyvateli obce bylo vyvozeno, že zdejší obyvatelé cítí sounáležitost k obci, ve které žijí a podílejí se na jejím rozvoji. Lokální identita je tak zde významným determinantem rozvoje území. Je třeba dbát na dodržování tradic v obci a pořádání kulturních událostí, které obyvatelstvo stmelují, což potom přispívá k udržování a posilování lokální identity obyvatel k danému území.

Nakonec jsou zhodnoceny základní vývojové trendy území v kontextu České republiky. Obec Čikov se vyznačuje dlouhodobým poklesem obyvatel a stárnutím obyvatel. Obec se však snaží proti těmto negativním trendům bojovat a buduje v obci stavební místa a celkově se snaží o zlepšení vybavenosti obce.

Tato práce analyzuje vybrané území a jsou v ní vymezeny významné hodnoty krajiny a mohla by tak posloužit obecnímu úřadu i samotným obyvatelům při dalším rozvoji obce. Rozvoj obce závisí nejen na jeho zastupitelstvu a obyvatelstvu, ale také na dostupných finančních prostředcích. Nedostatek financí je právě jedním z problémů, se kterým se takhle malé obce potýkají.

8 PŘEHLED POUŽITÝCH ZDROJŮ

8.1 Literární zdroje

CULEK, Martin. *Biogeografické regiony České republiky*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2013, 447 s. ISBN 978-80-210-6693-9.

DISMAN, Miroslav. *Jak se vyrábí sociologická znalost: příručka pro uživatele*. 3. vyd. Praha: Karolinum, 2000, 374 s. ISBN 80-246-0139-7.

HENDRYCH, Jan. *Tvorba krajiny a zahrad: historické zahrady, parky a krajina jako významné prvky kulturní krajiny; jejich proměny, hodnoty, význam a ochrana*. 2., přepr. vyd. Praha: Vydavatelství ČVUT, 2005,c2000, 199 s., [75] l. příl. ISBN 80-01-03163-2.

HEŘMANOVÁ, Eva a Pavel CHROMÝ. *Kulturní regiony a geografie kultury: kulturní realie a kultura v regionech Česka*. Vyd. 1. Praha: ASPI, 2009, 348 s. ISBN 978-80-7357-339-3.

CHROMÝ, Pavel. *Formování regionální identity: nezbytná součást geografických výzkumů*. In Jančák, V., Chromý, P., Marada, M. (eds.) *Geografie na cestách poznání*. Praha: Univerzita Karlova, PrF, Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje, 2003, s. 163-178. ISBN 80-86561-10-0.

KUČERA, Petr (ed.). *Úmluva o krajině: důsledky a rizika nedodržování Evropské úmluvy o krajině*. 1. vyd. Brno: Mendelova univerzita, 2014, 183 s. ISBN 978-80-7375-967-4.

KUPKA, Jiří. *Krajiny kulturní a historické: vliv hodnot kulturní a historické charakteristiky na krajinný ráz naší krajiny*. Vyd. 1. Praha: České vysoké učení technické v Praze, 2010, 179 s. ISBN 978-80-01-04653-1.

LÖW, J. *Krajinný ráz – významná součást kulturního bohatství národa*. In: Němec, J. *Krajinotvorné programy*, Příbram, 1999, s. 114-115.

MAJEROVÁ, Věra a Jaroslav ČMEJREK. *Český venkov 2005: rozvoj venkovské společnosti*. V Praze: Česká zemědělská univerzita, Provozně ekonomická fakulta, c2005, 190 s. ISBN 80-213-1274-2.

MAŘÍKOVÁ, Pavlína. *Význam lokální a regionální identity na českém venkově* [online]. 2003, 6 s. [cit. 2016-05-19]. Dostupné z: http://www.agris.cz/Content/files/main_files/59/137594/marikova.pdf

MEČIAR, Marcel. *Hlučínsko: sociální identity a generace*. Vyd. 1. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, Pedagogická fakulta, 2008, 139 s. ISBN 978-80-7368-659-8

MIKLÓS, László a Zita IZAKOVIČOVÁ. *Krajina ako geosystém*. 1. vyd. Bratislava: Veda, vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, 1997, 152 s. ISBN 80-224-0519-1.

NEUHÄUSLOVÁ-NOVOTNÁ, Zdeňka. *Mapa potencionální přirozené vegetace České republiky: = Map of potential natural vegetation of the Czech Republic : textová část*. Vyd. 1. Praha: Academia, 1998, 341 s. ISBN 80-200-0687-7.

PAASI, Ansii *Region and Place: regional identity in question*. Progress in Human Geography, 2003, 27, č. 4, s. 475 – 485.

PAASI, Anssi. *Bounded spaces in the mobile Word: Deconstructing regional identity*. Tijdschrift voor Economische en Sociale Geografie, 2001, vol. 93, no. 2, s. 137 – 148.

PAASI, Anssi. *The institutionalization of regions: a theoretical framework for understanding the emergence of regions and the constitution of regional identity*. Fennia, 1986, vol. 164, s. 105 – 146.

PATOČKA, Jiří a Eva HEŘMANOVÁ. *Lokální a regionální kultura v České republice: kulturní prostor, kulturní politika a kulturní dědictví*. Praha: ASPI, 2008, 200 s. ISBN 978-80-7357-347-8.

RAK, Jiří. Národní tradice a česká identita. In: Kabele, Jiří - Mlčoch, Lubomír, ed. *In: Institucionalizace (ne)odpovědnosti : globální svět, evropská integrace a české zájmy. 2, Proměna české společnosti*. 1 vyd. Praha: Karolinum, 2001, s. 531-541. ISBN 80-246-0431-0.

RAK, Roman, Vašek MATYÁŠ a Zdeněk ŘÍHA. *Biometrie a identita člověka ve forenzních a komerčních aplikacích*. 1. vyd. Praha: Grada, 2008, 631 s., 32 s. obr. příl. Profesionál. ISBN 978-80-247-2365-5.

RŮŽKOVÁ, Jiřina a Josef ŠKRABAL. *Historický lexikon obcí České republiky 1869-2005*. Praha: Český statistický úřad, 2006. ISBN 80-250-1277-8.

SALAŠOVÁ, Alena. *Nauka o krajině II*. Vyd. 1. Brno: Mendelova univerzita v Brně, 2014, 248 s. ISBN 978-80-7509-186-4.

SALAŠOVÁ, Alena. *Krajinné plánování I. Úvod do plánovacích procesů*. Vyd. 1. Brno: Mendelova univerzita v Brně, 2015a, 184 s. ISBN 978-80-7509-242-7.

SALAŠOVÁ, Alena. *Krajinné plánování II. Vybraná témata krajinného plánování*. Vyd. 1. Brno: Mendelova univerzita v Brně, 2015b, 104 s. ISBN 978-80-7509-243-4.

SKLENIČKA, Petr. *Základy krajinného plánování*. 2. vyd. Praha: Naděžda Skleničková, 2003, 321 s. ISBN 80-903206-1-9.

VAVROUCHOVÁ, Hana. *Obnova venkova*. Brno: Mendelova univerzita v Brně, 2014, 112 s. ISBN 978-80-7509-187-1.

VAVROUCHOVÁ, Hana et al. Moderní kronika obce - mentální obraz kultury krajiny ve vnímání místních obyvatel. *Regionální rozvoj mezi teorií a praxí* [online]. 2015, č. 4, 14 s. [cit. 2016-05-19]. ISSN 1805-3246. Dostupné z: <http://www.regionálnírozvoj.eu/201504/moderni-kronika-obce-mentalni-obraz-kulturni-krajiny-ve-vnimani-mistnich-obyvatel>

VENCÁLEK, Jaroslav. *Místní regiony a územní identita: [studijní materiály pro distanční kurz ..]*. Vyd. 1. Ostrava: Ostravská univerzita, 2003, 53 s. Systém celoživotního vzdělávání Moravskoslezska. ISBN 80-7042-838-2.

VENCÁLEK, Jaroslav. *Protisměry územní identity*. Český Těšín: Olza, 1998, 206 s. ISBN 80-86082-10-5.

VOPRAVIL, Jan. *Půda a její hodnocení v ČR*. 1. vyd. Praha: Výzkumný ústav meliorací a ochrany půdy, 2009. ISBN 978-80-87361-02-3.

WOKOUN, René. *Regionální rozvoj: (východiska regionálního rozvoje, regionální politika, teorie, strategie a programování)*. Praha: Linde, 2008, 475 s. ISBN 978-80-7201-699-0.

ZAVADIL, Ladislav a Jan TIRAY. *Bítešský okres. Vlastivěda moravská*. Brno: GARN, 2007, 132 s. ISBN 978-80-86347-56-1.

ZONNEVELD, I.S. *Land Evaluation and Land(scape) Science*. Enschede: International Training Center, 1979. 134 p.

8.2 Internetové zdroje

[1] *Mapy - Národní geoportál INSPIRE* [online]. Praha: CENIA, © 2010 - 2015 [cit. 2015-12-10]. Dostupné z: <https://geoportal.gov.cz/web/guest/map>

[2] *MapoMat* [online]. Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky, © 2012 [cit. 2016-01-11]. Dostupné z: <http://mapy.nature.cz/>

[3] *Geologické a geovědní mapy* [online]. [cit. 2016-01-11]. Dostupné z: <http://www.geologicke-mapy.cz/>

[4] *Obec Čikov: Oficiální web obce* [online]. Čikov, © 2016 [cit. 2016-03-20]. Dostupné z: <http://cikov.eu/>

[5] *Oldmaps - Staré mapy* [online]. Laboratoř geoinformatiky, © 2015 [cit. 2016-04-21]. Dostupné z: <http://oldmaps.geolab.cz/>

[6] *Veřejná databáze VDB* [online]. Český statistický úřad [cit. 2016-02-24]. Dostupné z: <https://vdb.czso.cz/vdbvo2/>

[7] *Metodická podpora regionálního rozvoje* [online]. [cit. 2016-05-02]. Dostupné z: <http://www.regionálnírozvoj.cz/index.php/148.html>

[8] Krajinná paměť jako dědictví venkova – proměny české kulturní krajiny v mentálním obraze jejích obyvatel [online]. Mendelova univerzita v Brně © 2015 [cit. 2016-05-04]. Dostupné z: <http://pametkrajiny.mendelu.cz/>

[9] Populační prognóza ČR do r. 2050. *Český statistický úřad* [online]. Český statistický úřad, 2004 [cit. 2016-05-15]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/populacni-prognoza-cr-do-r2050-n-g9kah2fe2x>

[10] *Mapy.cz*. [online]. Seznam.cz, a.s. [cit. 2016-03-18]. Dostupné z: www.mapy.cz

8.3 Legislativa a ostatní zdroje

Zákon č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení). In: Sběrka zákonů. 12. 4. 2000.

Evropská úmluva o krajině. Florencie, 2000. Dostupné z:

[http://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/evropska_umluva_o_krajine_smlouva/\\$FILE/OZV_cesky_text_EoUK_20120125.pdf](http://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/evropska_umluva_o_krajine_smlouva/$FILE/OZV_cesky_text_EoUK_20120125.pdf)

ŠILHAVÁ, Vlasta. *Územní plán Čikov: Textová část*. Brno, 2008. Dostupné také z: <http://www.cikov.eu/navrh-uzemniho-planu/d-1096>

OBEC Čikov. *Rozvojový strategický dokument obce Čikov*. Čikov, 2012. Dostupné také z: <http://www.cikov.eu/uzemni-plan/ds-1006>

OBEC Čikov. *Zpravodaj obce Čikov 2015*. Čikov, 2015.

9 SEZNAM OBRÁZKŮ

Obr. 1: Lokalizace obce Čikov mezi městy Velká Bíteš, Velké Meziříčí a Náměšť nad Oslavou	13
Obr. 2: Mapa půdních typů v katastrálním území Čikov.....	29
Obr. 3: Vodní toky a nádrže v katastrálním území Čikov	30
Obr. 4: Mapa potencionální přirozené vegetace	31
Obr. 5: Současná zástavba v katastrálním území Čikov	35
Obr. 6: Mapa širších vztahů obce Čikov.....	39
Obr. 7: Lesní školka Wotan Forest, a. s.....	43
Obr. 8: Část lesního komplexu Koní hora po napadení kůrovcem.....	44
Obr. 9: Lokalizace biocentra ÚSES Čikovské doubravy v katastru	47
Obr. 10: Krajinný ráz obce Čikov.....	50

10 SEZNAM GRAFŮ

Graf 1: Vývoj počtu obyvatel v obci Čikov v letech 1869 – 2011	37
Graf 2: Výměra druhů pozemků v katastrálním území Čikov	42

11 SEZNAM TABULEK

Tab. 1: Vývoj počtu obyvatel na území obce Čikov v letech 1869 - 2011.....	36
Tab. 2: Obyvatelstvo podle věku v obci Čikov k březnu 2011.....	38
Tab. 3: Obyvatelstvo obce Čikov podle dosaženého vzdělání k březnu 2011	38
Tab. 4: Druhy využití území a jejich výměry v zájmovém území k 31. 12. 2014.....	42
Tab. 5: Ekologicky významné segmenty krajiny.....	48
Tab. 6: Subjektivní a objektivní hodnoty území obce Čikov	57

12 SEZNAM ZKRATEK

ČSÚ – Český statistický úřad

JZD – Jednotné zemědělské družstvo

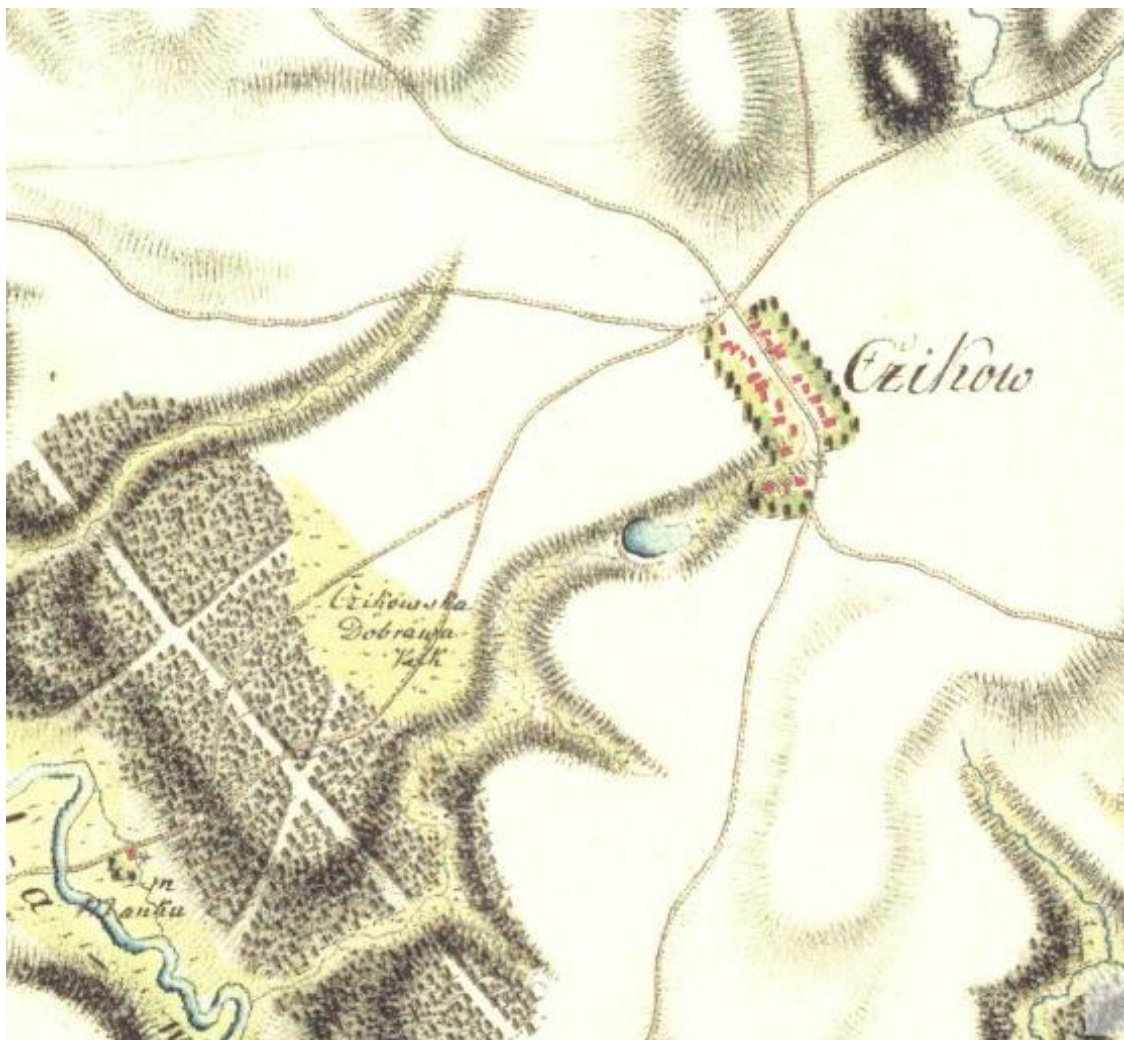
ÚSES – Územní systém ekologické stability

13 SEZNAM PŘÍLOH

- Příloha č. 1 – Obec Čikov na mapě prvního vojenského mapování z 18. století
- Příloha č. 2 – Aktuální ortofotomapa katastrálního území Čikov
- Příloha č. 3 – Ortofotomapa zájmového území z 50. let 20. století
- Příloha č. 4 – Otázky použité v polostandardizovaných rozhovorech s rodáky obce
- Příloha č. 5 – Čikovská doubrava a vzdálený pohled na lesní komplex
- Příloha č. 6 – Pohled na lesní komplex Koní horu
- Příloha č. 7 - Údolí Bělínského potoka
- Příloha č. 8 – Ratnovský potok protékající Čikovskou doubravou
- Příloha č. 9 – Rybník na návsi
- Příloha č. 10 – Spodní ratnovský rybník
- Příloha č. 11 – Jabloňové aleje u cesty vedoucí na Holubí Zhoř
- Příloha č. 12 – Lipové aleje u cesty vedoucí k lesní školce
- Příloha č. 13 – Současné hřiště v jižní části zástavby
- Příloha č. 14 – Náves obce
- Příloha č. 15 – Kulturní dům
- Příloha č. 16 – Kaplička sv. Máří Magdalény a sakrální kříž
- Příloha č. 17 – Hasičská zbrojnice
- Příloha č. 18 – Sakrální kříže v obci
- Příloha č. 19 – Subjektivní hodnoty krajiny obce Čikov

PŘÍLOHY

Příloha č. 1 – Obec Čikow na mapě prvního vojenského mapování z 18. století
(www.oldmaps.geolab.cz)

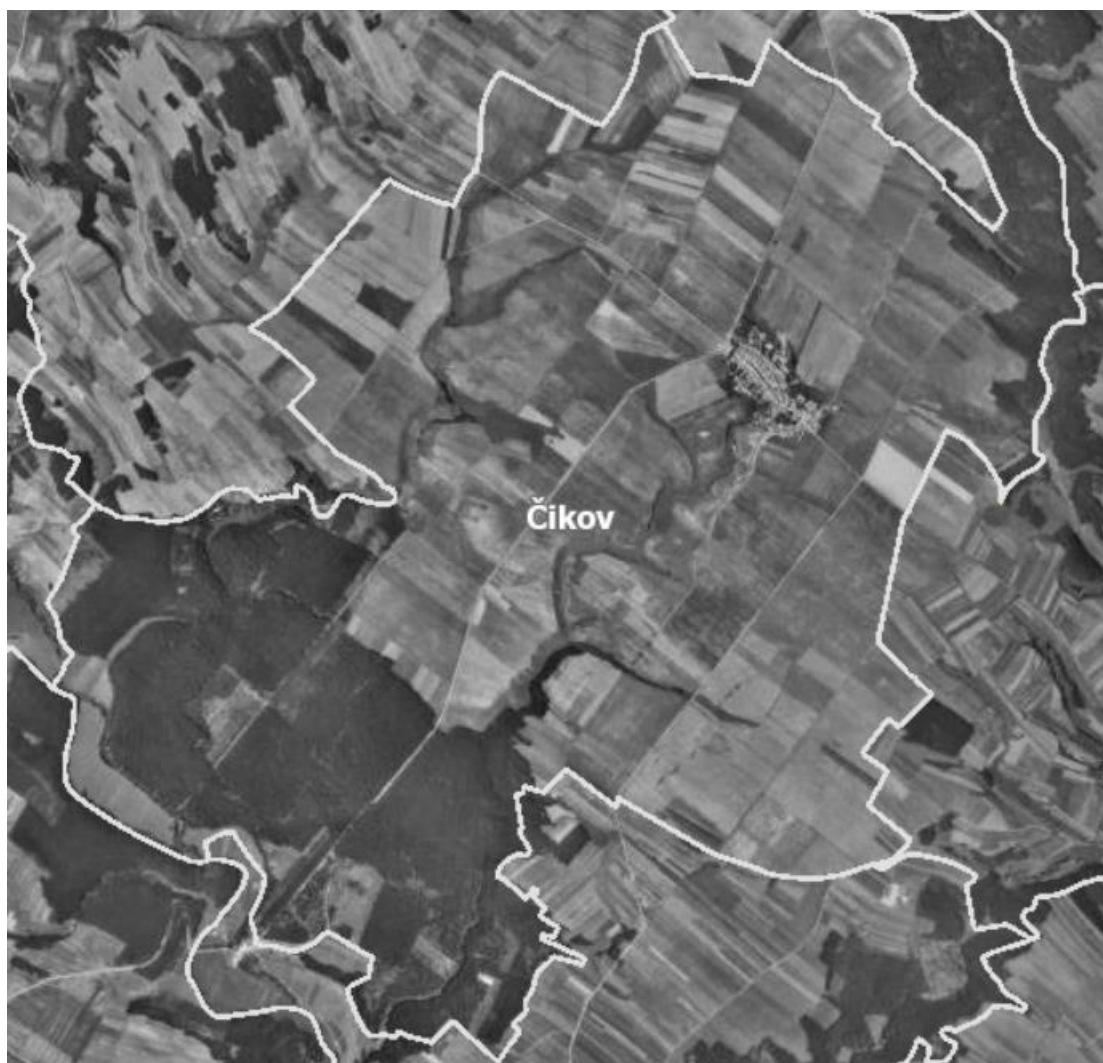

Příloha č. 2 – Aktuální ortofotomapa katastrálního území Čikov
(zdroj: www.mapy.cz)

Příloha č. 3 – Ortofotomapa zájmového území z 50. let 20. století

(www.geoportal.gov.cz)

Příloha č. 4 – Otázky použité v polostandardizovaných rozhovorech s rodáky obce
(zdroj: Metodika tvorby moderní kroniky obce, 2015)

1. Jaké bylo Vaše dětství v obci Čikov?
2. Jak jste vnímal/a v dětství krajinu Vaší obce?
3. Jakou roli (význam) pro Vás měla krajiny v dětství?
4. Jak zpětně vnímáte krajinu Vaší obce?
5. Čím podle Vás byla krajina Vaší obce charakteristická? Co určovalo ráz území?
6. Obhospodařovala Vaše rodina krajinu obce? Jakým způsobem?
7. V kterém období docházelo k nejvýraznějším změnám v okolní krajině?
8. Jak moc se dnešní krajina odlišuje od krajiny, kterou jste znal/a v dětství?
9. Můžete popsat hlavní pozitivní i negativní změny v krajině?
10. Jaké místo bylo Vaším oblíbeným?
11. Jaké hodnoty okolní krajiny byly pro Vás v dětství důležité?
12. Lze tyto hodnoty v krajině obce ještě dnes nalézt?
13. Změnil se Váš pohled na hodnoty krajiny s ohledem na vnímání v dětství a nyní?
14. Jaké hodnoty dnes ve Vaší krajině chybí a měly by být obnoveny?
15. Můžete posoudit vztah současných dětí k okolní krajině?

Příloha č. 5 – Čikovská doubrava a vzdálený pohled na lesní komplex (vlastní fotografie, 2016)

Příloha č. 6 – Pohled na lesní komplex Koní horu (vlastní fotografie, 2016)

Příloha č. 7 – Údolí Bělínského potoka (vlastní fotografie, 2016)

Příloha č. 8 – Ratnovský potok protékající Čikovskou doubravou (vlastní fotografie, 2016)

Příloha č. 9 – Rybník Na návsi (vlastní fotografie, 2016)

Příloha č. 10 – Spodní ratnovský rybník (vlastní fotografie, 2016)

Příloha č. 11 – Jabloňové aleje u cesty vedoucí na Holubí Zhoř (vlastní fotografie, 2016)

Příloha č. 12 – Lipové aleje u cesty vedoucí k lesní školce (vlastní fotografie, 2016)

Příloha č. 13 – Současné hřiště v jižní části zástavby (vlastní fotografie, 2016)

Příloha č. 14 – Náves obce (vlastní fotografie, 2016)

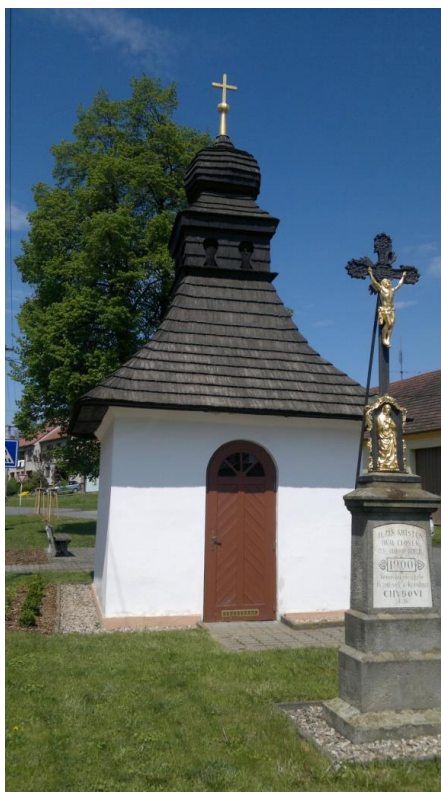

Příloha č. 15 – Kulturní dům (vlastní fotografie, 2016)

Příloha č. 16 – Kaplička sv. Máří Magdalény a sakrální kříž (vlastní fotografie, 2016)

Příloha č. 17 – Hasičská zbrojnice (vlastní fotografie, 2016)

Příloha č. 18 – Sakrální kříže v obci (vlastní fotografie, 2016)

Příloha č. 19 – Subjektivní hodnoty krajiny obce Čikov (www.mapy.cz, vlastní zpracování)

